Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr. 6—7. **Wilno, 1 Czerwca 1936 r.** **Rok XIII.**

TREŚĆ

68

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa

OKÓLNIK Nr. 28

z dnia 27 marca 1936 r. (II P-944/36).

w sprawie zwalczania wykroczeń młodzieży na terytorjum kolejowem.

Ministerstwo Komunikacji stwierdza, iż w ciągu ostatnich paru lat coraz częściej powtarzają się na terytorjum kolejowem wydarzenia, spowodowane przez nieletnich, wyrażające się w obrzucaniu pociągów kamieniami, układaniu na szynach kolejowych kamieni lub innych przeszkód, zasypywaniu żwirem żłobków szynowych na przejazdach i t. p.

Powyższe występki, spowodowane najczęściej przez dzieci w wieku szkolnym, nie zdające sobie nieraz sprawy ze szkodliwości swych czynów, wpływają ujemnie na stan bezpieczeństwa na kolejach i pociągają za sobą znaczne straty. Zaznaczam, że do kategorji powyższych przekroczeń należy również niewłaściwe zachowanie się młodzieży wobec przejeżdżających aut, autobusów komunikacyjnych, tramwajów miejskich a nadto wykroczenia młodzieży dojeżdżającej do szkół. W sprawach tych obowiązkiem nauczyciela jest uświadamianie młodzieży o szkodliwości podobnego zachowania się.

W związku z powyższem podkreślam, iż właściwe i skuteczne realizowanie obowiązujących programów nauczania daje w szkołach ogólnokształcących i zawodowych podstawę i możność podniesienia zachowania się ucz-

niów na należyty poziom i uchronienia młodzieży i jej rodziców od ewentualnych przykrych następstw w postaci m. in. odpowiedzialności karnej.

Wobec wzmożenia się w ostatnich czasach wykroczeń tego rodzaju, przypominając polecenia okólnika z dnia 6 lipca 1930 roku Nr. II-12995/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr, 7, poz. 125) i zarządzenia z dnia 21 listopada 1930 r. Nr. II-26408/30 (uświadomienie o stratach, wywołanych psuciem linij telefonicznych) — polecam jak najenergiczniejsze przeciwdziałanie omawianym wyżej przekroczeniom i uświadomienie jak najszerszych kręgów młodzieży o obowiązkach dobrego obywatela. Należy dołożyć starań, by zarządzona akcja była celowo i konsekwentnie przeprowadzona.

Minister:

(—) *W. Świętosławski.*

69

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
i OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa.

OKÓLNIK Nr. 27

z dnia 26 marca 1936 r. (II P-738/36).

w sprawie sklepików szkolnych.

W wyniku uchwał Komisji Handlowej, działającej przy Ministerstwie Przem. i Handlu w r. 1932, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydało okólnik Nr. 97 z dn. 6 czerwca 1932 r. (II P-4686(32) w sprawie spółdzielni uczniowskich i sklepików szkolnych w szkołach ogólnokształcących i zawodowych.

W okólniku tym Ministerstwo 1) zaleciło dążenie do oparcia sklepików szkolnych na właściwych zasadach spółdzielczości i 2) zaznaczyło, iż wywieranie na uczniów jakiegokolwiek przymusu co do obowiązku kupowania wyłącznie w pewnych wyznaczonych sklepach (firmach) względnie w sklepikach uczniowskich jest niedopuszczalne.

Tymczasem — jak wynika ze skarg kupców — wspomniany okólnik nie odniósł należytego skutku, na co wskazują również wyniki prac Międzyministerjalnej Komisji Współpracy z Samorządem Gospodarczym.

Podkreślając zatem treść przytoczonego okólnika Nr. 97 z r. 1932, proszę P. P. Kuratorów o wydanie takich zarządzeń, któreby na przyszłość zapobiegały wywieraniu jakiegokolwiek nacisku kupowania książek, pomocy naukowych i przyborów szkolnych wyłącznie w wyznaczonych sklepach względnie kramikach uczniowskich.

Minister:

(—) *W. Świętosławski.*

KURATORJUM
OKRĘGU SZKOLNEGO
WILEŃSKIEGO

Dnia 18 maja 1936 r.
Nr. O. 9131/36.

Do wiadomości i ścisłego przestrzegania.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *K. Szelągowski.*

70

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 9 maja 1936 r. Nr. I—14147/36

w sprawie nadzoru nad prywatnemi szkołami powszechnemi i przedszkolami.

Wobec częstego zwracania się bezpośrednio do Kuratorjum zainteresowanych osób i instytucyj w sprawie prywatnych szkół powszechnych i przedszkoli wyjaśniam, że przekazany zarządzeniem z dn. 19 grudnia 1932 r. Nr. O—41074/32 (Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr. 1 z 1933 r. poz. 4) Inspektorom Szkolnym na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego bezpośredni nadzór nad prywatnemi szkołami powszechnemi i podszkolami obejmuje dokonywanie przez Inspektorów Szkolnych wszelkich funkcyj nadzoru nad temi szkołami i przedszkolami z tem zastrzeżeniem, że orzeczenia, wymienione w art. 2—7, 11 i 12 ustawy z dn. 11.III. 1932 o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz.

343), a których wzory zostały podane w okólnikach Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 25.VI. 1932 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4, poz. 46), i z dn. 26 czerwca 1933 (Dz. Urz. M. W. i O. P. Nr. 10, poz. 147), będą wydawane przez Kuratora Okręgu Szkolnego.

W związku z tem wszelkie podania o uzyskanie wspomnianych orzeczeń i odwołania od tych orzeczeń oraz zawiadomienia, o których mowa w ust. 5 art. 2 i ust. 1 art. 5 wymienionej ustawy, akta i pieczęcie szkół i przedszkoli zwiniętych lub zamkniętych, jak również zgłoszenia i spisy nauczycieli, o których mowa w ust. 2 i 4 § 18 rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 7.VI. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 473) oraz wszelkie przewidziane w statucie szkoły lub przedszkola sprawozdania i zawiadomienia winny być kierowane do Inspektora Szkolnego tego obwodu, na terenie którego szkoła lub przedszkole ma być założone, względnie istnieje.

W wypadku niedołączenia do podania potrzebnych do wydania orzeczenia załączników, albo dołączenia niewłaściwych, Inspektor Szkolny powiadamia o tem składającego podanie i wyznacza termin, do którego braki mają być uzupełnione. W wypadku nieuzupełnienia przez składającego podanie braków do wyznaczonej przez Inspektora Szkolnego daty, bieg 3-miesięcznego terminu, o którym mowa w ustępie 4 art. 2 wymienionej wyżej ustawy, liczy się od wyznaczonej przez Inspektora Szkolnego daty.

Normy uposażenia kierowników i nauczycieli (wychowawczyń przedszkoli) oraz normy opłat szkolnych (przedszkoli), przewidzianych na następny rok szkolny, właściciele szkół i przedszkoli składają co rok właściwemu Inspektorowi Szkolnemu do dn. 15 czerwca, a sprawozdanie budżetowe za rok szkolny ubiegły kierownicy szkół i właściciele przedszkoli składają co rok do dn. 15 września.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *K. Szelągowski.*

71

INSTRUKCJA

w sprawie przyjmowania kandydatów do I klasy państwowych gimnazjów mechanicznych, elektrycznych, krawieckich, bieliźniarskich i kupieckich.

§ 1. O przyjęcie w poczet uczniów danego gimnazjum zawodowego mogą się ubiegać kandydaci, którzy posiadają odpowiedni wiek i zdrowie fizyczne oraz wykażą należyte przygotowanie naukowe i odpowiedni stopień ogólnego rozwoju umysłowego.— Kandydaci do gimnazjów mechanicznych ze względu na warunki pracy w warsztacie, winni posiadać poza tem odpowiedni rozwój fizyczny.

§ 2. Wiek kandydatów do klasy I wynosi: dla kandydatów do gimnazjum mechanicznego i elektrycznego, co najmniej 14 lat (ukończonych w danym roku kalendarzowym), jednakże nie przekroczone lat 17, dla kandydatów (tek) do gimnazjów krawieckich, bieliźniarskich i kupieckich: co najmniej 13 lat ukończonych w danym roku kalendarzowym) jednakże nie przekroczone lat 17.

Dowodem, stwierdzającem wiek kandydata, jest odpowiedni dokument wydany przez urząd stanu cywilnego.

§ 3. Kandydat winien być wolny od chorób, zagrażających zdrowiu otoczenia oraz od wad i ułomności, uniemożliwiających mu normalną pracę umysłową i fizyczną w szkole. W gimnazjach mechanicznych zwrócić należy uwagę na rozwój fizyczny. W przypadkach wątpliwych kandydaci mogą być na polecenie dyrektora poddawani badaniu przez lekarza szkolnego względnie zobowiązani do przedstawienia świadectwa lekarskiego.

§ 4. Przygotowanie naukowe kandydata (tki) winno w zasadzie odpowiadać wymaganiom stawianym w zakresie II szczebla programowego szkoły powszechnej.

Przygotowanie to oraz stopień ogólnego rozwoju umysłowego sprawdzane będą przez egzamin wstępny.

§ 5. Egzaminy wstępne odbywają się w terminie od 22-30 czerwca; egzaminy powakacyjne mogą się odbywać tylko w wyjątkowych wypadkach za zezwoleniem Kuratorjum.

§ 6. Przy zgłoszeniu kandydata do gimnazjum należy wnieść podanie z dołączeniem: a) metryki urodzenia kandydata, b) świadec-

twa ukończenia conajmniej 6 oddziałów 7-mio lub 6-cio klasowej publicznej szkoły powszechnej albo szkoły prywatnej z uprawnieniami publicznych szkół powszechnych; może być również złożone inne świadectwo uznane przez władze szkolne za równoważne, „c) w wypadkach wątpliwych—na żądanie dyrektora—świadectwa lekarskiego o stanie zdrowia (w gimnazjum mechanicznem—również o rozwoju fizycznym).

§ 7. Do egzaminu wstępnego do klasy I winni być dopuszczeni wszyscy zgłoszeni we właściwym terminie kandydaci, o ile przedłożyli wymagane dokumenty i odpowiadają warunkom poddanym w § 2 i 3.

§ 8. Egzamin wstępny ma na celu sprawdzenie ogólnego rozwoju umysłowego i przygotowania naukowego kandydata.—Za podstawę orjentacji będzie służyło świadectwo szkoły powszechnej.

§ 9. Egzamin jest piśmienny i ustny.—Egzamin piśmienny odbywa się z języka polskiego, z arytmetyki i geometrji oraz— w gimnazjach mechanicznych, elektrycznych, krawieckich i bieliźniarskich—rysunków. Egzamin ustny odbywa się z języka polskiego, arytmetyki z geometrją i geografji, przyczem przy egzaminie z języka polskiego należy sprawdzać przygotowanie kandydata z historji, przy egzaminie z geografji—z przyrody.

Od egzaminu ustnego z języka polskiego i arytmetyki z geometrją mogą być zwolnieni kandydaci, których prace piśmienne zostały ocenione jako dobre i którzy wykazują również w świadectwie szkoły powszechnej dobre oceny z tych przedmiotów.

§ 10. W poczet uczniów gimnazjum mogą być przyjęci tylko kandydaci, którzy złożyli egzamin z wynikiem pomyślnym. W wyjątkowych wypadkach wynik słabszy z jednego przedmiotu nie będzie stanowił przeszkody do przyjęcia, jeżeli kandydat wykaże wyraźne uzdolnienie i dobre wyniki w innych przedmiotach.

§ 11. W przypadku, gdy liczba zakwalifikowanych kandydatów przewyższa liczbę wolnych miejsc (w poszczególnych klasach, oddziałach) gimnazjów zawodowych ilość uczniów nie powinna przekraczać 45, pierwszeństwo przy wyborze należy oddać lepiej przygotowanym i bardziej uzdolnionym z tem zastrzeżeniem, że przy całkowitej równości należy dawać pierwszeństwo dzieciom rodziców niezamożnych.

Prawo pierwszeństwa bez względu na kolejność ustaloną w myśl ustępu I, przysługuje dzieciom ślubnym, uprawnionym i przysposobionym kawalerów orderu „Virtuti Militari", które zdały egzamin ze wszystkich przedmiotów z wynikiem pomyślnym.

§ 12. Kandydat, który zdał egzamin do danego gimnazjum zawodowego, a nie został do niego przyjęty wskutek braku dostatecznej liczby wolnych miejsc, otrzymuje zaświadczenie, stwierdzające wynik egzaminu.—Zaświadczenie takie uprawnia kandydata do ubiegania się o przyjęcie do klasy I innego gimnazjum (zawodowego lub ogólnokształcącego).

§ 13. W poczet uczniów klas I-szych gimnazjów zawodowych mogą być przyjęci bez egzaminów wstępnych uczniowie I-szych klas podlegających likwidacji szkół (względnie wydziałów) mechanicznych, elektrycznych, krawieckich, bieliźniarskich i handlowych, którzy nie zostali promowani do klasy II, jeżeli odpowiadają warunkom, wymaganym od kandydatów do tego gimnazjum. W poczet uczniów gimnazjów kupieckich mogą być przyjęci bez egzaminu wstępnego kandydaci, którzy przedstawią świadectwo pomyślnego złożenia egzaminu do klasy I gimnazjum ogólnokształcącego lub do klasy I innych gimnazjów zawodowych.

W poczet uczniów gimnazjów mechanicznych, elektrycznych, krawieckich i bieliźniarskich mogą być przyjęci wyżej wymienieni kandydaci pod warunkiem złożenia egzaminu uzupełniającego z rysunków, o ile z zakresu tego przedmiotu nie złożyli już poprzednio egzaminu z wynikiem pomyślnym.

Przyjęcie młodzieży wymienionej w poprzednich ustępach niniejszego paragrafu może następować najpóźniej w okresie 2 miesięcy po rozpoczęciu roku szkolnego.

§ 14. Taksę za egzamin wstępny i wpisowe uiszczają wszyscy uczniowie w wysokości: taksa za egzamin wstępny—zł. 5.
„ wstępna-wpisowe — „ 10.

Wzór zaświadczenia

PAŃSTWOWE GIMNAZJUM

____

im. ______________________________

Nr. ______ Rok szkolny 19____/____

ZAŚWIADCZENIE

____

urodzon. ____ dnia ______ 19__ r. w ______

____

zdał____ egzamin wstępny do klasy pierwszej państwowego gimnazjum______________

____

otrzymując stopnie następujące:

z języka polskiego z historją ______
z geografji z przyrodą ______
z arytmetyki z geometrją ______
z rysunku ______

Nie został______ przyjęty______ z powodu braku miejsca.

W______ dnia______ 19____ r.

Dyrektor—Przełożona

Pieczęć.

72

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa

OKÓLNIK Nr. 39

z dnia 4 maja 1936 r. (I. R-3806/36)

w sprawie świadczeń w naturze, podlegających specjalnemu podatkowi.

Na podstawie pisma Prezydjum Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia r. b. Nr. 49-74/13 Ministerstwo zawiadamia, iż Rada Ministrów w związku z uchwaleniem rozporządzenia o świadczeniach w naturze, podlegających specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszów publicznych (Dz. U. R. P. 33 ex 1936, poz. 255) na skutek uwag Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustaliła, że specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń nie podlegają mieszkania (ekwiwalent pieniężny) dostarczane przez gminy nauczycielom publicznych szkół powszechnych na podstawie art. 11 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143) oraz grunty szkolne, dostarczane tym nauczycielom, jak również mieszkania, dostarczane nauczycielom publicznych ludowych szkół rolniczych przez właścicieli tych szkół na podstawie art. 6 ustawy z dn. 9 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 398).

Naczelnik Wydziału:

(—) *A. Nowak.*

73

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
PN 4/2/1/36

Warszawa, dnia 27 lutego 1936 r.

Używanie określenia „ukraiński".

Coraz częściej zachodzą nieporozumienia i wątpliwości czy określenie „ruski — rusiński" użyte w art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. Ust. R. P. Nr. 73 poz. 724) odnosi się również do tej części ludności, która określa swój język i narodowość jako ukraińską. Ponieważ warunki życiowe przyczyniły się do zróżniczkowania obu określeń, które na pewnych terenach są u ludności powszechnie w użyciu, wyjaśniam co następuje:

Oba wyrażenia zarówno „ruski" jak i „ukraiński" odnoszą się faktycznie do ludności, posługującej się tym samym językiem. Z tego powodu nie może ulegać wątpliwości, że cytowana ustawa dotyczy narówni obu odłamów ludności bez względu na to, czy ludność ta nazywa swój język „ruskim" czy „ukraińskim", gdyż używanie określenia narodowościowego pozostawione jest samej ludności. Używanie przeto na określenie narodowości lub języka nazwy „ukraiński" nie jest sprzeczne z duchem cytowanej ustawy i nie powinno dawać podstawy do stosowa-

nia jakichkolwiek utrudnień lub ograniczeń. Określenie to może więc być używane narówni z wyrażeniem „ruski".

Proszę PP. Wojewodów o podanie niniejszych wyjaśnień podległym władzom i organom admininistracji ogólnej oraz samorządu terytorjalnego do wiadomości i ścisłego przestrzegania.

(—) *Wł. Raczkiewicz.*
Minister.

KURATORJUM
OKRĘGU SZKOLNEGO
WILEŃSKIEGO

Dnia 18 maja 1935 r.
Nr O-12342/36

Podaję powyższy okólnik Pana Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 lutego 1936 Nr. P. N. 4/2/1/36 do wiadomości z nadmienieniem, że wyjaśnienia w tym okólniku zawarte należy analogicznie stosować do pokrewnych ustaw, jak np. do ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 766).

Wyjaśnienia przytoczonego okólnika nie powodują zmian w dotychczasowem określaniu języka w napisach, pieczęciach, świadectwach szkolnych, planach godzin i t. p.

Naczelnik Wydziału:
(—) *Dr. S. Wroński.*

74

KOMUNIKATY.

Z pobytu Pana Ministra W. R. i O. P. prof. dr. Wojciecha Świętosławskiego w Wilnie.

W dniu 25 kwietnia 1936 r. Pan Minister W. R. i O. P. po powitaniu Go przez urzędników Kuratorjum, odbył konferencję z Panem Kuratorem O. S. K. Szelągowskim oraz z p.p. Naczelnikami Wydziałów i Wizytatorami szkół, poczem zwiedził państwowe gimnazjum im. Ad. Mickiewicza i publiczną szkołę powszechną Nr. 1 w Wilnie.

Kurs morski w Gdyni.

W miesiącu lipcu 1936 r. będzie zorganizowany w Gdyni dwutygodniowy Kurs morski dla nauczycielstwa z całej Rzeczypospolitej. W kursie tym zapewnia Kuratorjum około 25 miejsc dla nauczycieli szkół powszechnych z terenu Okręgu Wileńskiego.

Tematem Kursu będzie problem Gdyni i morza polskiego z punktu widzenia programów nauczania i wychowania, opracowany przez pedagogów i wybitnych znawców morza i portu gdyńskiego, oraz spraw morskich. Około 54 godzin poświęci się na poznanie Gdyni i morza. Nadto 18 godzin zużyje się na omówienie problemu, w jaki sposób Gdynię i morze polskie opracować przy nauczaniu poszczególnych przedmiotów w szkole powszechnej.

Podstawową formą pracy będą wycieczki morskie, oraz wycieczki na Hel, do Pucka, Gdańska, Wejherowa. Koszty wycieczek pokrywają uczestnicy—około 15 zł.

Po zakończeniu kursu uczestnicy będą mogli indywidualnie wziąć udział w dalszej wycieczce morskiej (np. st. „Kościuszko" w czasie od 8.VII do 20.VII wyrusza na Bornholm—cena od 50 zł.—M. S. „Piłsudski" w czasie od 19.VII do 30.VII wyrusza do Kopenhagi i Fjordów Norwegji—cena od 330 zł.—St. „Kościuszko" w czasie od 23.VII do 27.VII wyrusza do Stokholmu—cena od 90 zł).

Amatorzy tych wycieczek powinni bezzwłocznie skomunikować się z Ligą Żeglową „Gdynia—Ameryka", Warszawa, plac Małachowskiego Nr. 4, w sprawie miejsc i ceny biletów. W korespondencji należy nadmienić, że się jest uczestnikiem kursu nauczycielskiego w Gdyni.

Wykłady i zajęcia będą odbywać się w gmachu Szkoły handlowej w Gdyni (ul. Morska 79). Internat będzie urządzony w Szkole Handlowej, Gimnazjum i szkole Gospodarstwa Domowego. Koszt dzienny około 3 zł. Pożądane jest, aby uczestnicy zaopatrywali się w odpowiednio wygodne obuwie i ubranie wycieczkowe; jasiek, koc i bieliznę pościelową należy mieć ze sobą.

Uczestnicy Kursu są obowiązani posiadać legitymację urzędniczą względnie dowód osobisty z poświadczeniem obywatelstwa polskiego. Karty zgłoszeń, zawierające wyraźnie

wymienione: nazwisko i imię zgłaszającego się, stanowisko i miejsce służbowe oraz dokładny adres osobisty, należy przesłać wraz z wpisowem w kwocie 7 zł. bezpośrednio Inspektorowi Szkolnemu w Wejherowie do dnia 7-go czerwca b. r., powiadamiając jednocześnie o tem bezpośrednio Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Wakacyjne kursy wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i średnich szkół zawodowych.

Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego organizuje w okresie letnim bieżącego roku następujące wakacyjne kursy wychowania fizycznego dla nauczycieli i nauczycielek ćwiczeń cielesnych szkół średnich ogólno-kształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i średnich szkół zawodowych.

I. W ramach obozów Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Brasławiu w czasie od 4-25 lipca b.r.

a) obóz dla nauczycieli,
b) obóz dla nauczycielek.

Kierownik naukowo-organizacyjny: płk. lek. dr. Zygmunt Gilewicz, dyrektor Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego im. I Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.

Temat zasadniczy Kursu: Obozownictwo, wycieczki i gry polowe, pływanie i wioślarstwo w zastosowaniu do potrzeb szkoły średniej.

Warunki pomieszczenia i utrzymania na obozach. Uczestnicy obozów wychowania fizycznego w Brasławiu pomieszczeni będą w namiotach, wyżywienie otrzymywać będą w kuchni obozu Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego. Koszt utrzymania wraz z wpisowem na osobę zł. 35, które wpłacić należy w dniu przybycia do obozu na ręce administratora obozu. Zgłoszenia o przyjęcie przesłać należy do Dyrekcji Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego im. I Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego na Bielanach w terminie do 10 czerwca b. r.

II. a) Kurs wychowania fizycznego dla nauczycielek ćwiczeń cielesnych w Wągrowcu w czasie od 2 do 23 lipca b. r.

Kierownik naukowo-organizacyjny: p. Helena Olszewska, wizytator szkół Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

Program Kursu: Metodyka żeńskiej gimnastyki szkolnej, doskonalenie się w sportach letnich, lekka atletyka, pływanie, wioślarstwo, gry. Gimnastykę pań prowadzić będzie instruktorka Instytutu gimn. E. Björksten.

b) Kurs wychowania fizycznego dla nauczycieli ćwiczeń cielesnych w Wągrowcu w czasie od 3 do 24 lipca b. r.

Kierownik naukowo-organizacyjny: p. Walerjan Sikorski, wizytator szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego.

Program Kursu: Gimnastyka: stopniowanie z uwzględnieniem zasady tworzenia ćwiczeń, typy lekcyj w sali i na boisku, sposób przechodzenia z jednej osnowy lekcyjnej w drugą. Doskonalenie się w sportach letnich, lekka atletyka, pływanie, wioślarstwo, metoda zabaw i gier oraz ćwiczeń polowych.

Warunki pomieszczenia i utrzymania na kursach, — zapisy.

Mieszkanie i wyżywienie otrzymają uczestnicy Kursu w internacie Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego w Wągrowcu.

Koszt utrzymania wraz z wpisowem wyniesie około 60—65 zł.

Uczestnicy(czki) Kursów winni przywieść ze sobą:

a) bieliznę osobistą i pościelową (również koce);

b) strój sportowy, ćwiczebny i kąpielowy, oraz obuwie wycieczkowe;

c) najważniejsze podręczniki z wychowania fizycznego.

Termin przybycia: w ciągu dnia 1 lipca.

Uczestnikom powyższych Kursów przysługują zniżki na przejazd w myśl zarządzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego Nr. 550/(500) zaop. III/36. (Zlecenia na przejazd otrzymają uczestnicy Kursów na podstawie kart przyjęcia na kurs, wydanych przez właściwe

Kuratorja Okręgów Szkolnych w Okręgowych Urzędach Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, wzgl. w Komendach Obwodowych W. F. i P. W.).

Zgłoszenia na kurs przesłać należy w nieprzekraczalnym terminie do dnia 15-go czerwca b. r.:

a) na Kurs wychowania fizycznego dla nauczycielek do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego na ręce p. wizyt. H. Olszewskiej;

b) na Kurs wychowania fizycznego dla nauczycieli do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego na ręce p. wizyt. W. Sikorskiego.

Jednocześnie ze zgłoszeniem należy przesłać wpisowe (zadatek) w wysokości 15 zł. przekazem pocztowym na ręce kierownika(czki) Kursu.

W zgłoszeniach należy podać datę urodzenia, przebyte studja w. f., praktykę szkolną, przydział.

Wakacyjne kursy wychowania fizycznego dla nauczycielswa szkół powszechnych.

I. Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego organizuje w okresie feryj letnich bieżącego roku następujące wakacyjne kursy wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych:

1. *W Okręgu Szkolnym Brzeskim w Pińsku w czasie od 25 czerwca do 18 lipca r. b.*

Kierownik kursu: okręgowy instruktor w. f. p. Władysław Byszek.

Pomieszczenie, wykłady i ćwiczenia w budynku Państwowego Gimnazjum w Pińsku. Tereny wodne, pływanie, wiosłowanie, wycieczki łodziami i parostatkami.

2. *W Okręgu Szkolnym Krakowskim w Andrychowie w czasie od 3 do 23 lipca r.b.*

Kierownik kursu: okręgowy instruktor w. f. p. Józef Magryta.

Pomieszczenie, wykłady i ćwiczenia w budynku żeńskiej szkoły powszechnej w Andrychowie. Nauka pływania w pływalni miejskiej. Wycieczki w góry.

3. *W Okręgu Szkolnym Lubelskim w Puławach w czasie od 3 do 25 lipca r. b.*

Kierownik kursu: okręgowy instruktor w. f. p. Józef Maź.

Pomieszczenie, wykłady i ćwiczenia wGimnazjum Państwowem. Pływanie i wiosłowanie na Wiśle. Wycieczki.

4. *W Okręgu Szkolnym Lwowskim w Kutach w czasie od 2 do 25 lipca r. b.*

Kierownik kursu: okręgowy instruktor w. f. p. Szczęsny Połomski.

Pomieszczenia i wykłady w budynkach szkół powszechnych w Kutach. Wycieczki w Czarnohorę.

(Dojazd na miejsce koleją do stacji Kuty— przejazd tranzytem — lub do stacji Kołomyja, poczem autobusem P. K. P. do Kut — cena przejazdu 5 zł. 20 gr. (bagaż 50 gr.).

5. *W Okręgu Szkolnym Łuckim w Łucku w czasie od 3 do 26 lipca r. b.*

Kierownik kursu: okręgowy instruktor w. f. p. W. Jeremi Śliwiński.

Pomieszczenie, wykłady i ćwiczenia w budynku Państwowego Gimnazjum im. T. Kościuszki. Wspólna kuchnia na miejscu. Nauka pływania na Styrze.

6. *W Okręgu Szkolnym Poznańskim w Wolsztynie w czasie od 2 do 25 lipca r. b.*

Kierownik kursu: okręgowy instruktor w. f. p. Władysław Czarniecki.

Pomieszczenia, wykłady i ćwiczenia w Państwowem Gimnazjum Męskiem. Nauka pływania i wiosłowania na jeziorze.

7. *W Okręgu Szkolnym Warszawskim w Wymyślinie* (na linji kolejki Sierpc—Lipno, stacja kolejowa Wioska lub Skępe) *w czasie od 5 do 26 lipca r. b.* i II kurs od *27 lipca do 15 sierpnia r. b.*

Kierownik kursu: okręgowy instruktor w. f. p. Marjan Krawczyk.

Kurs odbędzie się w budynku Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego. Nauka pływania i wiosłowania na jeziorze.

8. *W Okręgu Szkolnym Wileńskim w Augustowie w czasie od 3 do 28 lipca r. b.*

Kierownik kursu: okręgowy instruktor w. f. p. Romuald Czyżewski.

Pomieszczenie w Państwowem Seminar-

jum Nauczycielskiem. Nauka pływania w basenie pływackim na jeziorze. Wycieczki—kanałem Augustowskim—jezioro Serwy—Grodno.

9. *W Województwie Śląskiem w Wiśle w czasie od 3 do 24 lipca r. b.*

Kurs organizowany przez Wydział Oświecenia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego.

Kierownik kursu: instruktor w. f. p. Stefan Kisieliński.

Pomieszczenie w budynku publicznej szkoły powszechnej Nr. 1 w Wiśle. Wykłady i ćwiczenia w szkole i na boisku szkolnem— nauka pływania na pływalni miejscowej. Wycieczki w góry.

II. Program kursów: Ćwiczenia cielesne w szkole powszechnej.

a) zabawy i gry ruchowe dla dziatwy od lat 7 do 14. Znaczenie wychowawcze zabaw i gier, wskazówki metodyczne, zasób zabaw i gier dla dziatwy i młodzieży szkół powszechnych;

b) ćwiczenia gimnastyczne: wskazówki metodyczne i charakterystyka zasobu materjału ćwiczebnego, objętego programem szkoły powszechnej, poparta przykładami;

c) ćwiczenia sportowe, rozrywkowe; gry i zabawy w wodzie, pływanie, wycieczki, harcerstwo.

Ćwiczenia na kursach prowadzone będą w dwu grupach męskiej i żeńskiej.

III. Warunki pomieszczenia i utrzymania na kursach.

Uczestnicy kursów znajdą pomieszczenie i utrzymanie w internatach szkolnych. Przywieźć ze sobą należy koc i bieliznę pościelową, strój ćwiczebny i kąpielowy. Pożądane wyekwipowanie wycieczkowe.

Wpisowe na kurs wynosi 15 zł. Koszt utrzymania obliczać w granicach 45—50 zł.

Uczestnikom powyższych kursów przysługują zlecenia na przejazd w myśl zarządzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego Nr. 550/500/zaop. III/36. Zlecenia na przejazd otrzymają uczestnicy kursów na podstawie przyjęcia na kurs, wydanych przez właściwe Kuratorja Okręgów Szkolnych w Okręgowych Urzędach W. F. i P. W. wzg. od komendantów obwodowych P. W.

IV. Zgłoszenia i zapisy.

Nauczyciele i nauczycielki szkół powszechnych mogą się zgłaszać na kurs we właściwym lub innym Okręgu Szkolnym. Zgłoszenia przesyłać należy za pośrednictwem inspektoratów szkolnych na ręce kierowników kursów. W zgłoszeniu należy podać, czy kandydat (ka) zgłasza się po raz pierwszy na kurs wychowania fizycznego, czy też uczestniczył już w kursach w latach ubiegłych, gdzie i kiedy. Przy zapisywaniu się na kursy wpisowego wpłacać nie należy, natomiast w dniu przybycia na kurs należy wpłacić wpisowe oraz należność za utrzymanie. Zgłoszenie się na kurs obowiązuje bezwarunkowo do przybycia; w razie choroby lub innej ważnej przyczyny należy zawiadomić kierownictwo kursu o niemożności przybycia (możliwie przed 25 czerwca r. b.).

Termin zapisów upływa z dniem 10 czerwca r. b.

Kurs przeszkolenia higjenicznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

Państwowa Szkoła Higjeny w Warszawie z inicjatywy i w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego organizuje w okresie od 25 czerwca do 11 lipca włącznie XIV kurs przeszkolenia higjenicznego dla nauczycieli (lek) szkół powszechnych.

Program kursu będzie obejmował następujące działy:

1) higjenę otoczenia (higjena budynku i urządzeń szkolnych, uzdrowotnienie miast i wsi);

2) higjenę ucznia (odżywianie, praca umysłowa, wzrok, słuch i mowa, narządy oddychania, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach);

3) higjenę społeczną (walka z chorobami zakaźnemi, gruźlica, alkoholizm, zagadnienia seksualne, pielęgniarstwo społeczne);

4) wychowanie higjeniczne w szkole, propaganda higjeniczna i wychowanie fizyczne.

Kurs przeznaczony jest dla wykwalifi-

kowanych nauczycieli i nauczycielek szkół powszechnych. Pierwszeństwo w przyjęciu na kurs będą mieli kierownicy szkół oraz nauczyciele z ukończoną grupą geograficzno-przyrodniczą Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Wykłady i ćwiczenia praktyczne odbywać się będą w Państwowej Szkole Higjeny; w programie ponadto pokazy i wycieczki.

Pomieszczenie i utrzymanie znajdą uczestnicy kursu w bursie Państwowej Szkoły Higjeny. Koszty pobytu w bursie wynoszą 3 zł. dziennie. Wpisowe na kurs wynosi 4 złote.

Zgłoszenia na kurs na formularzach kart wpisowych na kursy wakacyjne winni kandydaci przesłać przed 11 czerwca 1936 r. bezpośrednio do Dyrekcji Państwowej Szkoły Higjeny w Warszawie, ul. Chocimska 24. W zgłoszeniach kandydaci winni wyraźnie zaznaczyć, czy zamierzają korzystać z bursy.

O przyjęciu na kurs oraz o przyjęciu do bursy kandydaci zostaną powiadomieni przed dniem 16 czerwcza b. r.

W razie przyjęcia do bursy kandydat winien całkowitą opłatę za czas pobytu w bursie uiścić w Sekretarjacie Szkoły niezwłocznie po przybyciu na kurs.

Kursy harcerskie dla nauczycielek nad Naroczą (kurs żeński).

Kurs organizuje Wileńska Komenda Chorągwi Harcerek w porozumieniu z Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Zadaniem kursu jest:

1) zapoznanie uczestniczek z harcerstwem i jego ideologją,

2) wdrożenie w typ życia harcerskiego.

Opłata za kurs wynosi 5 zł. wpisowe i 43 złote za utrzymanie i mieszkanie. Kurs trwać będzie od 24 czerwca do 15 lipca r. b. Uczestniczki korzystają przy przejazdach na kurs i powrót do miejsca pracy ze zniżki wojskowej, 80% ulgi kolejowej. Koszt przejazdów pokrywają uczestniczki z własnych sum.

Zgłoszenie wraz z dowodem wpłacenia wpisowego za pośrednictwem P. K. O. na Nr. 60150, konto Komisji Wycieczkowej K. O. S. przesyłać należy do Kuratorjum na ręce Okręgowego Instruktora Harcerstwa, w terminie do 5 czerwca r. b.

Kurs języka litewskiego dla nauczycielstwa szkół powszechnych Okręgu Wileńskiego.

Nawiązując do komunikatu Kuratorjum, w sprawie kursu jęz. litewskiego dla nauczycielstwa szkół powszechnych Okręgu Szkolnego Wileńskiego, ogłoszonego w N-rze 5-tym Dziennika Urzędowego K. O. S. Wil. z dnia 1.V. 1936 r., a zawierającego potrzebne dane, dotyczące zgłoszeń i organizacji kursu, Kuratorjum O. S. podaje do wiadomości nauczycielstwa, że program kursu będzie dostosowany do poziomu słuchaczów, posiadających praktyczną znajomość języka litewskiego w słowie w zakresie potrzebnym do porozumienia się w tym języku z dziećmi i otoczeniem na temat powszednich zjawisk i przejawów życia, oraz posiadających umiejętność czytania i pisania w zakresie conajmniej 2 klas szkoły powszechnej.

Plan wileńskiej wycieczki nad morze dla nauczycielstwa i starszej młodzieży szkolnej organizowanej przez Komisję Wycieczkową Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Czwartek, 2 lipca 1936 r.

Godz. 8—9 — zbiórka uczestników wycieczki w Wilnie w szkolnem schonisku wycieczkowem ul. Dominikańska 3.

Godz. 9—10 — nabożeństwo w Ostrej Bramie.

Godz. 10—12 — złożenie hołdu Sercu Marszałka Piłsudskiego na Rossie.

Godz. 14—19 — zwiedzanie miasta: Góra Zamkowa, Uniwersytet, Katedra, kościoły: Św. Anny, Bernardynów, św. Piotra i Pawła, T-wo Przyjaciół Nauk i Muzeum Etnograficzne.

Godz. 22.50 — wyjazd pociągiem do Warszawy.

Piątek, 3 lipca.

Zwiedzanie Warszawy: Zamek Królewski, Stare Miasto, Plac Marsz. Piłsudskiego, gmach Min. W. R. i O. P., Muzeum Narodowe i zwierzyniec.

Godz. 23.30 — wyjazd statkiem Wisłą do Płocka (przejazd w kabinach z miejscami leżącemi).

Sobota, 4 lipca.

Zwiedzania Płocka: Katedra, groby królów polskich, wierza starego zamku królew-

skiego, Tumskie Góry, Muzeum Ziemi Płockiej.

Godz. 19 — odjazd statkiem do Torunia.

Niedziela 5 lipca.

Zwiedzanie Torunia: miejsce urodzenia Kopernika, ratusz gotycki, kościoły średniowieczne gotyckie z epoki krzyżackiej, śpichrze, resztki murów obronnych z wieżami i basztami.

Godz. 19.30 — wyjazd statkiem do Gdyni.

Poniedziałek 6 lipca.

Godz. 12 — przyjazd do Gdyni drogą wodną przez ujście Wisły i Gdańsk.

Godz. 14—19 — zwiedzanie portu handlowego i morskiego w Gdyni.

Wtorek, 7 lipca.

Godz. 8—13 — przejazd okrętem na Hel do Jastarni i zpowrotem: zwiedzanie kąpieliska helskiego, kąpiel i plaża.

Godz. 14—20 — zwiedzanie Gdańska: ratusz, Dwór Artusa, Zielona Brama, Muzeum i domy patrycjuszów.

Środa, 8 lipca.

Przejazd Gdańsk—Warszawa.

Czwartek, 9 lipca.

Rozwiązanie wycieczki na dworcu kolejowym w Wilnie.

Koszt wycieczki wynosi od osoby 40 zł. za wyżywienie, przejazdy koleją i statkiem i 10 zł. za noclegi, zwiedzania i różne.

Należy zabrać ze sobą—koniecznie: wygodne ubranie i obuwie, bieliznę, kostjum kąpielowy, pantofle, koc, 2 prześcieradła i poduszeczkę, przybory do jedzenia (kubek, łyżka, widelec, nóż, menażka z przykrywką albo 2 miseczki), serwetkę małą i 2 ściereczki do wycierania naczyń, przybory toaletowe, szczotki do ubrania i obuwia.

Konieczne jest ze względu na wyjazd do Gdańska posiadanie przy sobie dowodu osobistego z potwierdzonem obywatelstwem polskiem.

Rzeczy winny być umieszczone najlepiej w plecaku, bądź małej i lekkiej walizce.

Pożądane: latarka elektryczna, apteczka, zegarek, kompas, lornetka, aparat fotograficzny i małe instrumenty muzyczne.

Zgłoszenia przesyłać należy do Komisji Wycieczkowej K. O. S. W. w Wilnie, ul. Wolana 10 w terminie do 5 czerwca r. b. Do zgłoszenia należy dołączyć dowód wpłacenia (odcinek P. K. O.) część należności w wysokości 10 zł. Pieniądze przesyłać należy za pośrednictwem P. K. O. na Nr. 60150—konto Komisji Wycieczkowej K. O. S. W. Zgłoszenia, przesłane po 5 czerwca, jak też bez odcinka P. K. O., pozostaną bez odpowiedzi. Pozostałe 40 zł. obowiązani są uczestnicy wpacić w Wilnie przed wycieczką.

Kierownikiem wycieczki będzie p. Bolesław Łucznik, okręgowy instruktor Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego. Wycieczka odbędzie się bezwzględu na liczbę zgłoszeń.

Wilno, dnia 15 maja 1936 r.

Komisja Wycieczkowa
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Ulgi kolejowe dla wycieczek szkolnych

(2 i 3 kl. pociągów osobowych).

1. Dyrekcje i kierownictwa szkół, które uprawnione są do wystawiania legitymacyj żółtych (pomarańczowych) rocznych (odnawianych półrocznie) mogą wystawiać zgłoszenia wycieczek swych uczniów, uznawane przez stacje bezpośrednio. Formularze zgłoszeń można nabyć na stacjach kolejowych w cenie 5 groszy. W wycieczce musi wziąć udział najmniej 10 uczniów danej szkoły, jedenasty uczeń jedzie bezpłatnie. Pozatem na 10 płacących uczniów może jechać w charakterze przewodnika za opłatą ulgową także 1 nauczyciel. Zniżka wynosi 66%. Wiek uczniów nie może przekraczać 30 lat.

2. Z takiej samej zniżki korzystają na podstawie każdorazowego osobnego zezwolenia Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych, właściwej dla stacji pierwszego wyjazdu, uczniowie wszystkich innych szkół nawet prywatnych, oraz osoby, kształcące się w instytucjach oświaty pozaszkolnej. Pisma do Dyrekcji Kolei Państwowych od szkół: średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich, muszą być skierowane przynajmniej na 14 dni przed wycieczką przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego, a od szkół powszechnych przez odnośne Inspektoraty Szkolne. Do pisma należy dołączyć wykaz uczestników wycieczki w 2 egzemplarzach poświadczony

przez Dyrekcję (kierownictwo) szkoły. Wiek uczniów nie może przekraczać 30 lat.

3. Wychowankowie ochronek i burs, w wieku do lat 18, młodzież wysyłana na kolonje letnie, w wieku do lat 18 i harcerze w wieku do lat 21 korzystają z ulgi 66%, przy przejazdach grupowych na podstawie każdorazowego zezwolenia Dyrekcji O. K. P. Ulgę stosuje się przy udziale najmniej 10 osób uprawnionych, przyczem na 10 wychowanków, dzieci lub harcerzy przewozi się bezpłatnie 1 wychowanka, dziecko lub harcerza, a ponadto za opłatą ulgową 1 osobę w charakterze nadzorczym.

Ulgę na kolonje letnie przyznaje się pod warunkiem przedłożenia zaświadczenia zarządu gminnego miejsca kolonji, że poczynione są przygotowania do przyjęcia kolonji, a w drodze powrotnej stosuje się ulgę, jeżeli potwierdzony został przez zarząd gminny pobyt na kolonji conajmniej przez 14 dni.

4. Nauczyciele i nauczycielki szkół powszechnych korzystają z ulgi 66% w grupach, złożonych z conajmniej 5 osób, na podstawie każdorazowego zezwolenia Dyrekcji O. K. P. Zgłoszenia do Dyrekcji O. K. P. powinny być przesyłane za pośrednictwem Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego lub właściwy Inspektorat Szkolny. Do zgłoszenia należy dołączyć wykaz uczestników wycieczki w 2 egz., poświadczony przez kierownika wycieczki.

Wzór zgłoszenia wycieczki dla szkół wymiar w pkt. 1.

ZGŁOSZENIE PRZEJAZDU GRUPOWEGO WYCIECZKI SZKOLNEJ.

P. ....
imię i nazw. kierownika wycieczki

....
dokładny adres

prowadzi z ramienia szkoły:

....

grupę uczestników wycieczki szkolnej w liczbie .... osób, z czego za opłatą ulgową 66%

.... nauczycieli jeden na 10 uczn.

.... uczniów w wieku powyżej 10 lat.

Za opłatą ulgową 66% .... uczniów w wieku poniżej 10 lat,

bezpłatnie .... uczniów (niezamożnych 1 na 10-ciu).

	Od stacji:	do stacji:
1.	....	....
2.	....	....
3.	....	....
4.	....	....
5.	....	....
6.	....	....

1. Wydano bilet zbiorowy Nr. .... klasy .... na poc. .... do stacji .... i bilety kontrolne od Nr. .... do Nr. .... Datownik podpis kasjera	4. Wydano bilet zbiorowy Nr. .... klasy .... na poc. .... do stacji .... i bilety kontrolne od Nr. .... do Nr. .... Datownik Podpis kasjera
2. jak wyżej	5. jak wyżej
3. jak wyżej	6. jak wyżej

Ważne w ciągu miesiąca od daty wystawienia, na przejazd ulgowy w kl. 2 i 3 pociągów osobowych.

.... dnia .... r.
(miejscowość)

....
(podpis wystawcy) Poświadczenie inspektoratu dla szkół powsz.

Pieczęć szkoły

....
podpis kierownika wycieczki.

Egzaminy wstępne do Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego w Wilnie.

Do Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego w Wilnie przyjmowane są dziewczęta po ukończeniu 7 oddziałów szkoły powszechnej III stopnia na podstawie egzaminu wstępnego, który odbywać się będzie w dn. 22—28 czerwca r. b. W czasie trwania egzaminów kandydatki mogą korzystać z internatu za opłatą 1 zł. 40 gr. dziennie z utrzymaniem. Należy jednak przywieźć z sobą koc, poduszkę i prześcieradła.

Nauka w Państw. Seminarjum Ochroniarskiem trwa 3 lata. Po ukończeniu szkoły absolwentki otrzymują pracę w przedszkolach.

Podania należy składać pod adresem: Państwowe Seminarjum Ochroniarskie w Wilnie, ul. Zakretowa 3, do dn. 15 czerwca r. b. włącznie z następ. załącznikami:

1. Metryka urodzenia,
2. Świadectwo ukończenia 7 kl. szkoły powszechnej,
3. Świadectwo lekarskie,
4. Świadectwo szczepienia ospy,
5. Życiorys,
6. Fotografję.

Opłata za szkołę wynosi 80 zł. rocznie; dzieci funkcjonarjuszy państwowych płacą połowę, uczenice ubogie a wykazujące dobre postępy w nauce otrzymują stypendja.

Przy szkole jest internat, który obowiązuje wszystkie zamiejscowe uczenice; opłata w internacie wynosi 40 zł. miesięcznie.

PP. Kierownicy szkół powszechnych proszeni są o poinformowanie o powyższem uczenic siódmych klas.

Film „Straszny Dwór".

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego poleca uwadze film p. t. „Straszny Dwór", uznany przez Komisję Oceny Filmów za „dozwolony dla młodzieży" oraz za „artystyczny". Film ten nadaje się dla młodzieży szkół średnich.

Nr. O. 15025/36.

Obchody w szkołach.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zawiadomiło, że:

1) Komisja Główna Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża (Warszawa, Smolna 6) organizuje w roku bieżącym obchód „Dnia Matki" w niedzielę dnia 24 maja,

2) Centralny Komitet Dnia Spółdzielczości (Warszawa, Warecka 11-a) zwrócił się z prośbą do Ministerstwa o urządzenie w szkołach pogadanek i obchodów spółdzielczych w dniu 6 czerwca b. r., w związku z organizowanym dnia 7 czerwca Dniem Spółdzielczości pod hasłem „Wszyscy na front Spółdzielczy",

3) Komitet obchodu 400-lecia urodzin ks. Piotra Skargi w Krakowie (Kraków, Sienna 5) zwrócił się z prośbą do Ministerstwa o urządzenie obchodów tej rocznicy w szkołach w związku z uroczystościami, organizowanemi w Krakowie w dniach 6 i 7 czerwca b. r.

Ministerstwo odnosi się przychylnie do akcji, podjętej przez wyżej wymienione organizacje, z tem, że normalny tok zajęć szkolnych nie będzie naruszony.

Nr. O. 14138/36.

Zmiana adresu instytucji.

Na mocy rozporządzenia Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych przeniesione zostało z dniem 1 maja 1936 r. z Warszawy do Lwowa.

Obecny adres brzmi: Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych Lwów, ul. Kurkowa Nr. 21.

KSIĄŻKI I CZASOPISMA NADESŁANE.

Zeszyt IV-ty zarysu ekcyklopedycznego **Świat i Życie** (Książnica-Atlas).

Zeszyt IV-ty (kwietniowy) zawiera szereg pożytecznych i interesujących artykułów ze wszystkich dziedzin wiedzy i życia: Rzym, „Rzeźba" „Romańskie kościoły", „Rumunja", „Roślin ruchy i wrażliwość", „Rozmnażanie", „Rozdział dochodu społecznego", „Rzemiosło", „Rozumowanie" i „Samochód i motoryzacja".

Zeszyt V zarysu encyklopedycznego **„Świat i Życie"**. Zeszyt V zawiera, jak zwykle, bogaty i interesujący materjał z różnych dziedzin wiedzy. Na plan pierwszy wysuwa się przedewszystkiem bodaj technika. „Samochód i motoryzacja", "Silniki".

W artykule „Sen" podaje się ciekawą próbę wyjaśnienia genezy snu i jego skomplikowanego mechanizmu. W dwóch artykułach „Skóra" oraz „Serce i układ krążenia" przedstawia się funkcje skóry i serca w organiźmie ludzkim, przyczem w związku z obydwoma temi problemami szeroko uwzględnia tak zawsze aktualne i ważne zagadnienia higjeny.

Sporo miejsca poświęcono zagadnieniom współczesnym. „Samorząd", „Skarbowość", „Socjalizm", „Socjalizm narodowy"

Przyroda i technika czasopismo poświęcone popularyzacji nauk przyrodniczych i technicznych. Książnica—Atlas, Lwów. Prenumerata roczna zł. 10.

Ostatni zeszyt (4) tego czasopisma przynosi bogaty materjał tak w dziedzinie artykułów dłuższych jak i notatek. 6 większych artykułów poświęconych zagadnieniom z dziedziny zoologji, botaniki, podróżnictwa, petrografji, górnictwa i elektrotechniki.

Dział krótszych notatek, informuje czytelnika o najnowszych postępach i zdobyczach wiedzy.

Dr. Mierzecki: **Dla twego zdrowia — choroby weneryczne**. Wydanie drugie z 11 rysunkami i fotografjami. Książnica — Atlas. Lwów—Warszawa. Str. 128, zł. 2.

Na półkach księgarskich pojawiło się drugie, najnowszemi zdobyczami nauki uzupełnione, wydanie popularnej książki naukowej d-ra Mierzeckiego o życiu płciowem i chorobach wenerycznych. Praca ta, pisana zajmująco, stylem potoczystym, odbiega od innych tego rodzaju wydawnictw nietylko rzeczowem naukowem ujęciem przedmiotu i bogactwem treści, ale i działem profilaktycznym, historycznym, społecznym i spostrzeżeniami z praktyki życia codziennego.

Zofja Czerny: **Przyrządzanie potraw.** Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa. Str. LI plus 495. Cena w płót. zł. 24.—, druk. jednostr. brosz. 18.

Jest to zupełnie nowy, na naukowych podstawach oparty podręcznik przyrządzania potraw odbiegający daleko tak swoją treścią, jak i techniką od dotychczasowych „wzorów".

Sama technika przyrządzania potraw jest pomyślana i udoskonalona do najmniejszego szczegółu. Jest też dostosowana do wymagań nowoczesnej dietetyki t. j. liczy się z jak najlepszem wyzyskaniem wartości białkowej, witaminowej i mineralnej danego produktu.

„Materjały pisarskie—wskazówki o wyborze i stosowaniu w biurach urzędów i instytucyj państwowych" wydawnictwo Komisji Normalizacji Druków i Wydawnictw Państwowych. Normy i wskazówki są do nabycia w Centrali i oddziałach Polskiej Agencji Telegraficznej.

„Tablice Morskie".
wydawnictwo Ligi Morskiej i Kolonjalnej.

Kuratorjum O. S. zwraca uwagę na „Tablice Morskie", rozesłane do wszystkich szkół powszechnych przez Ligę Morską i Kolonjalną ku upamiętnieniu 16-ej rocznicy odzyskania dostępu do morza, jak również dla spopularyzowania najważniejszych spraw, związanych z obroną morską.

Ze względu na wartości dydaktyczne i wychowawcze wspomnianej Tablicy, winna ona stanowić stały przedmiot pomocy naukowej. Tablicę należy wciągnąć do inwentarza szkolnego, oraz odpowiednio zabezpieczyć przed zużyciem i zniszczeniem.

Nr. O. 8876/36.

Czy zapisałeś się na członka Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych?

75

SPRAWOZDANIE

z

Konferencji nauczycieli ćwiczeń cielesnych Okręgu Szkolnego Wileńskiego

W dniach 16, 17 i 18 kwietnia b. r. odbyła się konferencja nauczycieli(ek) ćwiczeń cielesnych szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i zakładów kształcenia nauczyczycieli Okręgu Szkolnego Wileńskiego, w gmachu państw. gimnazjum męskiego im. Mickiewicza w Grodnie.

Z ramienia Ministerstwa W. R i O. P. na konferencji był obecny p. Naczelnik Wydziału W. F. i H. S. J. Błoński. Z gości brali udział w konferencji wizytatorka W. F. O. S. Warszawskiego p. H. Olszewska, wizytator W. F. O. S. Poznańskiego p. W. Sikorski, p. p. oficerowie przedstawiciele Okręgowego Urzędu W.F. i P.W. w Grodnie z p. pułk. I. Bobrowskim na czele. P. p. Inspektorowie Szkolni Mroczkowski i S. Skowron.

Ilość uczestników konferencji 75 osób. Program konferencji:

Dnia 16. IV. (czwartek)

Godzina	Temat konferencji i miejsce	Hospitują	Temat konferencji i miejsce	Hospitują
9—9.30	Otwarcie Konferencji w Gimnazjum państwowem im. Adama Mickiewicza			
10—10.45 lekcja 3-cia	Lekcja ćwicz. ciel. klasa młodsza w gimn. pryw. I Społ. prow. p. Kunicka	nauczycielki ćwicz. ciel. O. S. Wil.	Lekcja ćwicz. ciel. klasa III m. w gimn. państw. prow. p. Komar	nauczyciele ćwiczeń cielesnych O. S. Wil.
11.10—11.55 lekcja 4-ta			lekcja ćwicz. ciel. kl. 3 m. szkoła ćwiczeń prow. ucz. kl. V pod kier. p. Dekańskiego	» »
12.05—12.50 lekcja 5-ta	Kurs V Semin. naucz. m. i ż. w gimnazjum państwowem im. A. Mickiewicza Indywidualizacja programowa szkół w zakresie ćwiczeń cielesnych prowadzi p. R. Czyżewski			
16—17	Omówienie w/w lekcyj			Biorą udział wszyscy uczestnicy Konferencji
17—18	Organizacja żeglarstwa szkolnego ref. p. Truchanowicz			
18—19	Akcja turystyczna na terenie Okręgu Szk. Wil. ref. p. instr. B. Łucznik Sprawy programowo-organizacyjne—ref. p. R. Czyżewski			

Dnia 17.IV (piątek)

8—8.45 lekcja 1-sza	lekcja ćwicze. ciel. kl. 5+6 szkoły ćwicz. p. sem. naucz. żeńsk. prow. p. Rusiecka	nauczycielki ćwicz. ciel. O. S. Wil.	lekcja ćwicz. ciel. kl. VI m. gimn. P. M. S. prow. p. Komar	nauczyciele ćwicz. ciel. O. S. Wil.
10—10.45 lekcja 3-cia	lekcja ćwicz. ciel. kl. VI żeńska państw. gimnazjum prow. p. Słuczanowska	»	lekcja ćwicz. ciel. kl. 6 m. szk. powszechn. Nr. 7 prow. p. Kunda	»

Godzina	Temat konferencji i miejsce	Hospitują	Temat konferencji i miejsce	Hospitują
12.05—12.50 lekcja 5-ta	lekcja ćwicz. ciel. kurs III ż. p. szk. Przem. Handl. prow. p. Drwalówna	nauczycielki ćwiczeń ciel. O. S. Wil.	lekcja ćwicz. ciel. kurs V m. p. sem. naucz. prow. p. Dekański	nauczyciele ćwiczeń ciel. O. S. Wil.
13—13.45 lekcja 6-ta	lekcja ćwicz. ciel. kl. II ż. szk. Handl. P. M. S. prow. p. Drwalówna	"		
17—18	Omówienie w/w lekcyj			Biorą udział wszyscy uczestnicy konferencji
18—19	Pływanie w szkole—program metody i organizacja pracy ref. p. Pietkiewicz			

Dnia 18.IV (sobota)

9—11	Zwiedzanie miasta	Biorą udział wszyscy uczestnicy konferencji
11.30—12.30	Narząd krążenia a ćwiczenia cielesne ref. p. wizyt. Dr. Borowski Realizacja programu ćwiczeń cielesnych w hufcach szkolnych p. w. ref. p. płk. I. Bobrowski—kier. Okr. Urzędu W. F. i P. W.	
12.30—13	Wolne wnioski—zamknięcie konferencji	

Na przewodniczącego konferencji zaproszono p. Naczelnika J. Błońskiego.

W imieniu Kuratorjum powitał gości i zebranych p. instruktor W./F. R. Czyżewski, podając jednocześnie do wiadomości program prac, tematy obrad i inne szczegóły organizacyjne. Głównym tematem konferencji było hospitowanie i omówienie lekcyj ćwiczeń cielesnych prowadzonych przez nauczycieli(ki) W./F. szkół grodzieńskich. Prace odbywały się w dwu grupach męskiej i żeńskiej, referaty oraz ważniejsze zagadnienia interesujące ogół nauczycielstwa ćwiczeń cielesnych omawiano na konferencjach wspólnych.

W pierwszym dniu obrad na lekcji z kursami V obu seminarjów nauczycielskich w Grod-

nie p. instr. Czyżewski scharakteryzował warunki pracy, z jakiemi najczęściej spotyka się nauczyciel w szkole powszechnej w Okręgu Wileńskim oraz omówił trudności i sposoby opracowywania rozkładu materjału ćwiczebnego, dostosowanego do nowego programu ćwiczeń cielesnych w szkołach powszechnych.

Jako jedynym racjonalnym wybrnięciem z trudności opracowywania rozkładu materjału ćwiczebnego jest oparcie go i dostosowanie do warunków lokalowo-terenowych w jakich dany nauczyciel pracuje. Punktem wyjścia winien być teren ćwiczebny, dla którego należy ustalić zasób materjału ćwiczebnego na podstawie i w uzgodnieniu z programem obowiązującym. Z zasadniczych warunków należy uwzględnić: izbę szkolną (klasę), korytarz, salę rekreacyjną, salę gimnastyczną, podwórko, boisko, bliski teren wycieczkowy, bliski teren wodny.

Następnie p. Czyżewski omówił przykładowo materjał ćwiczebny dla poszczególnych terenów, przy warunkach jednoterenowych, zasady rozkładania materjału dla szkół o warunkach 2 i więcej terenowych, przy uwzględnieniu pór roku i warunków atmosferycznych. Materjał ćwiczebny zasadniczo winien być różny dla szkół o 1 warunku np. korytarzu czy sali rekreacyjnej, a zupełnie odmienny dla terenu podwórkowego czy boiskowego. Od zupełnego zrozumienia i przyswojenia przez nauczyciela zasad dysponowania materjałem ćwiczebnym w zależności od warunków lokalowo-terenowych uzależniony będzie wynik pracy włożonej w realizację nowego programu W/F. Jednocześnie przedstawiono zebranym rozkład materjału gier i zabaw ruchowych, uwględniający podział w/g warunków lokalowo-terenowych (korytarz, sala rekreacyjna, sala gimnastyczna, podwórko i boisko). Materjał powyższy realizowany będzie przez nauczycielstwo szkół powszechnych w najbliższym roku szkolnym — po szczegółowem omówieniu i przerobieniu tegoż na wakacyjnych 10-cio dniowych kursach wychowania fizycznego.

P. J. Truchanowicz naucz. w/f. gimn. N.-Wilejce w referacie „Organizacja żeglarstwa szkolnego" zaznajomił obecnych z akcją wyszkolenia żeglarskiego, którą prowadzi na terenie swego gimnazjum od lat czterech, a obecnie w b. r. szkolnym w m. czerwcu zaprojektowano przeprowadzenie okręgowego kursu żeglarskiego dla młodzieży szkół średnich nad jez. Narocz.

Po szczegółowem omówieniu programu szkoleniowego, który rozłożono proporcjonalnie na 4 letni okres gimnazjum oraz programu okręgowego kursu żeglarskiego nad Naroczą— wysunięto postulaty systematycznego szkolenia nauczycielstwa w zakresie żeglarstwa oraz przyjęto wniosek p. wiz. Sikorskiego nawiązania ścisłego kontaktu z Okr. Szk. Poznańskim, który kontynuować będzie dalszy etap szkolenia w żeglarstwie morskiem. Uczestnicy tegoż kursu morskiego muszą wykazać się wyszkoleniem odbytem na kursie żeglarstwa śródlądowego. W powyższej kwestji p. naczelnik Błoński zaznaczył, że aczkolwiek żeglarstwo nie jest objęte programem dla szkół średnich, to jednak wskazanem jest aby nauczyciel, mający w tym dziale odpowiednie przygotowanie i zamiłowanie, propagował na swym terenie tenże sport, którego zadaniem winno być przysporzenie elementu marynarskiego. Wskazana jest również ścisła współpraca z Związkiem Harcerstwa Polskiego, Ligą Morską i Kolonjalną oraz Państ. Urzędem W. F. i P. W.

P. instr. Łucznik zreferował akcję turystyczną na terenie Okręgu oraz zapoznał uczestników z najbliższym programem prac Szkolnej Komisji Wycieczkowej. W związku z powyższem p. wiz. Sikorski podkreślił, iż przy organizowaniu akcji wycieczek szkolnych koniecznem jest zwrócenie uwagi ne korelację z innemi przedmiotami. Zespół wycieczkowy musi być do wycieczki gruntownie przygotowany w ciągu roku szkolnego tak pod względem trudów fizycznych, które ma podjąć, jak też pod względem naukowym.

Dopiero po uwzględnieniu tych postulatów można spodziewać się dodatnich wyników z organizowanych wycieczek. Na poparcie swych wniosków omówił sposób organizacji zawodów wycieczkowych o „Błękitną Wstęgę" p. Kuratora Okr. Szkoln. Poznańskiego, które są corocznie organizowane przez tamtejszy Okręg.

P. naczelnik Błoński w dyskusji na tenże temat wspomniał o organizacji turystyki w niektórych państwach zachodnich, podkreślając

ważność, wielki jej rozwój i nakład pieniężny jaki powyższe państwa kładą na ten cel. Wysiłki nasze idą w różnych kierunkach i dziedzinach, a Okręg Wileński w akcji rozpowszechniania i udostępniania turystyki służyć może przykładem innym Okręgom tak należycie ujętemi formami organizacyjnemi, jako też i wynikami pracy.

Referat p. Pietkiewicza naucz. gimn. im. A. Mickiewicza w Wilnie zaznajomił uczestników konferencji z metodami, programami oraz organizacją nauki pływania w szkołach średnich.

P. wizyt. Dr. Borowski wygłosił referat p. t. „Narząd krążenia a ćwiczenia cielesne”— zaznajamiając obecnych z doświadczeniami opartemi na badaniach w Szkolnej Przychodni W/F.; zwrócił uwagę na konieczność ścisłej współpracy nauczycieli ćwiczeń cielesnych z lekarzami szkolnymi w szczególności przy organizowaniu wszelkich zawodów sportowych, prób o P.O.S. celem ochrony uczniów przed konsekwencjami zbyt jednostronnego i nadmiernego uprawiania sportów, które najczęściej odbijają się na narządzie krążenia.

Kierownik Okręgowego Urzędu W/F. i P. W. p. pułk. Bobrowski zreferował zagadnienie współpracy nauczycieli W/F. z kierownikami prac w P. W. wykazując momenty, w których nauczyciel w/f. przez odpowiednie naświetlenie i uwzględnienie działów objętych programem szkoleniowym w p.w. przy realizacji programu ćwiczeń cielesnych w szkole, w dużej mierze będzie pomocnym ułatwiając i przygotowując uczniów członków hufca do właściwej pracy, zakreślonej programami wyszkolenia w p. w.

W okresie konferencji zhospitowano szereg lekcyj ilustrujących sposób realizacji programu ćwiczeń cielesnych w szkołach powszechnych, średnich ogólnokształ. i zawodowych. Przy szczegółowem omawianiu powyższych lekcyj poruszono szereg kwestyj dotyczących metodyki, dydaktyki i systematyki ćwiczeń cielesnych. P. wizyt. Olszewska i p. wiz. Sikorski podzielili się z uczestnikami konferencji doświadczeniami nad sposobami realizacji programu ćwiczeń, a zdobytemi z terenu własnych okręgów oraz własnej długoletniej pracy na tem polu.

W związku z poruszonem zagadnieniem o dotyczącem toków lekcyjnych p. instr. Czyżewski zaznajomił zebranych, iż nad kwestją toków lekcyjnych pracował kilka lat, które opracował na zupełnie innych zasadach, niż te które obecnie obowiązują. Tok lekcyjny w/g. R. Czyżewskiego zasadniczo winien być jeden o dużo mniejszej liczbie poszczególnych pktów składowych, z ruchomym punktem maksymalnego natężenia w zależności od tego jakie hasło wartości życiowej będzie celem realizacji danej lekcji.

W wolnych wnioskach poruszono kwestje realizacji kursu wakacyjnego wychowania fizycznego dla nauczycieli W/F. szkół średnich Okr. Wileńskiego—w Augustowie w b. r. szk. jako dalszym etapem szkoleniowym w zakresie systematyki ćwiczeń cielesnych—oraz planowej realizacji programu W. F. w szkołach. P. Naczelnik Błoński przyrzekł kwestją organizacji kursu w miarę możności uwzględnić.

Uchwalono wniosek porozumienia się z kołem wychowawców fizycznych w Warszawie celem zorganizowania wspólnej wycieczki nauczycieli W/F. na Olimpjadę do Berlina,—na warunkach jak najbardziej ulgowych.

Pozatem uczestnicy konferencji byli obecni na koncercie symfonicznym urządzonym z okazji zjazdu przez dyrekcję państ. gimn. im. A. Mickiewicza, oraz zwiedzili zamek królewski w Grodnie.

Po zakończeniu obrad p. R. Czyżewski zamykając konferencję podziękował wszystkim gościom za udział w obradach, a uczestnikom konferencji złożył życzenia owocnej pracy na następny rok szkolny.

Następny zjazd okręgowy odbędzie się w Lidzie.

76

SPIS KSIĄŻEK
nabytych przez Centralną Bibljotekę Pedagogiczną przy K. O. S. Wil. w Wilnie

Pedagogika.

Bielenin J. Historja pedagogiki. Kraków 1911.
Gądzikiewicz W. Higjena książki. Lwów 1925.
Grodecka E. Rzeka I. Bieg górny. Katowice 1935.
Instrukcye do układania po gymnazyach... zapisów... Wilno 1817.
Konstantynowicz J. Wychowanie estetyczne w nowoczesnej szkole I—II. Lwów 1936.
Kryński M. Ocenianie piśmiennych prac szkolnych. W-wa 1936.
Kwiatkowski A. Gimnastyka w nowem gimnazjum. Klasa III. Ciechanów 1936.
Lewicki J. Geografja za czasów Komisyi Edukacyi Narodowej. Lwów 1910.
Mirski J. Wychowanie i wychowawca. W-wa 1936.
Mittek F. Idea współdziałania w szkole nowoczesnej. Włocławek 1936.
Nauczyciel a ruch spółdzielczy. W-wa 1931.
Nowaczyk S. Przewodnik metodyczny do historji dla kl. VI i VII. Lwów 1936.
Opałek M. Gawędy o dawnej szkole. Lwów 1935.
Programmat ogólny kursów... do Instytutu Politechnicznego w r. 1829—30. W-wa 1829.
Schreiber J. Wiedeńskie szkoły specjalne. W-wa 1932.
Ustawy najważniejsze... dotyczące szkoły w Galicji. Kraków 1910.

Filozofja. Psychologja.

Biegeleisen B. Najważniejsze zagadnienia metodyczne w psychotechnice. W-wa 1933.
Brzozowski S. Fryderyk Nietzsche. W-wa.
Dimnet E. Sztuka myślenia. W-wa 1936.
Joteyko, Józefa.—księga pamiątkowa. W-wa 1929.
Klamroth E. Mutter u. Tochter.-ein. Beitragzur Psychologie... Langensalza 1934.
Vaissière, De La, J. Teorja psychanalityczna Freuda. Poznań.

Krytyka i historja literatury.

Bandurski W. Biskup. Czem Wyspiański dla Polski. Lwów 1908.
Czachowski K. Obraz Współczesnej literatury polskiej, Tom III. W-wa 1936.
Dzieje literatury pięknej w Polsce. Tom II. Wyd. Akad. Un. Kraków 1936.
Kijas J. Źródła historyczne „Potopu" Sienkiewicza. Kraków 1936.
Putrament J. Struktura nowel Prusa. Wilno 1936.
Prace historyczno-literackie-księga... ku czci J. Chrzanowskiego. Kraków 1936.
Troczyński K. Elementy form literackich. Poznań 1936.
Ujejski J. O Konradzie Korzeniowskim. W-wa 1936.
Wan W. Typy dramatów Słowackiego. Bydgoszcz 1936.
Życzyński H. A. Mickiewicz I. Młodość. Lublin 1936.

Geografja i podróże.

Adrar n'Deran.-Polska wyprawa w Wysoki Atlas 1934. Kraków 1935.
Borudzka W. Polacy na szczytach Andów. W-wa 1935.
Bułhak J. Wędrówki fotografa... VIII-IX. Pejzaż Wilna. Wilno 1936.
Centkiewicz C. Czeluskin. W-wa 1936.
Frankowski E. Regjony Hiszpanji. Poznań 1933.
Kulleschitz F. Rejs dokoła świata. W-wa 1936.
Monfreid, De, H. Trędowaty. W-wa 1936.
Nowakowski S. Geografja jako nauka. W-wa 1936.
Ossendowski F. A. Puszcze polskie. Poznań 1936.
Wierzejski B. Forty na piasku. W-wa 1936.

Historja.

Cepnik K. Edward Śmigły Rydz—zarys życia i działalności. W-wa 1936.
Grodno-dzieje w zarysie. Grodno 1936.
Jankowski R. Generał Dwernicki – jego życie i działalność. Suwałki 1935.
Kościałkowski S. Aleksander Zdanowicz—zarys biograficzny. Wilno 1918.
Morawski K. M. Źródło rozbioru Polski. Poznań 1935
Orkan W. Drogą Czwartaków i inne wspomnienia wojenne. W-wa 1936.
Piłsudski J. Pisma—Mowy—Rozkazy. Tom I—X. W-wa 1930—31.
Prawdin M. Dżingis-Chan-zdobywca świata. W-wa 1936.
Stefan Czarniecki, żołnierz-obywatel. W-wa 1935.
Zwolski B. Wileńszczyzna... za Jana Kazimierza. Wilno 1936.

Nauki społeczne.

Dobrowolscy A. i T. Strój, haft i koronka w Województwie Śląskiem. Kraków 1936.
Galasiewicz C. Ziemia Nowogródzka—najpiln. gospodarcze potrzeby. Nowogródek 1936.
Kasperski. Walka o przyszłość narodu. Wilno 1936.
Kierski K. Zagadnienia emerytalne w Polsce. W-wa 1936.
Kruczkowski L. Człowiek i powszedniość. W-wa 1936.
M. R. Co to jest spółdzielczość. W-wa 1936.
Młynarski F. Człowiek w dziejach. W-wa 1936.
Radzinowicz L. Przestępczość w Polsce w latach 1924-33- W-wa 1935.
Romer E. Wewnętrzna i zewnętrzna sytuacja gospodarcza Polski. W-wa 1936.
Schorr A. Założenia Konstytucji kwietniowej. W-wa 1936.
Wasilewski L. Skład narodowościowy państw europejskich. W-wa 1933.
Wojtecki A. Zadania mocarstwowe Polski w świetle czynów Marsz. Piłsudskiego. W-wa 1936.
Wróblewski B. Studja z dziedziny prawa i etyki. W-wa 1934.
Zweig F. Problem wartości. Krakow 1921.

Książki dla dzieci i młodzieży.

Burdecki F. Polskie niebo. W-wa 1936.
Dobrowolski A. Najpiękniejsze klejnoty natury... W-wa 1936.
Dyakowski B. Sąd nad żabami. W-wa 1936.
Kossak-Szczucka Z. Kłopoty Kacperka, góreckiego skrzata. Kraków 1926.
Kownacka M. Kukuryku na ręczniku. W-wa 1936.
Kreczmar M. Z życia wielkiego Olimpijczyka. W-wa 1936.
Lepecka Z. W Łęczyckiej Ziemi W-wa 1936.
Mazurek A. Rosną ludzie l. Dom—powieść. W-wa 1936.
Ossendowski F. Miljoner „Y".—powieść o dzielnym murzynku. Lwów 1935.
Rougemont De, L. 30 lat wśród dzikich. W-wa 1931.
Szczepkowskl J. Przez prerje i puszcze. W-wa 1935.
Wasilewska W. Legenda o Janie z Kolna. W-wa 1936.
Wasilewska W. Wierzby i bruk. W-wa 1936.
Wierzbiński M. Syn Kresów. Łódź.

Literatura piękna.

Ammers-Küller J. Cicha walka—powieść. W-wa 1936.
Baum V. Ludzie w hotelu—powieść. Wilno 1936.
Conrad J. Wykolejeniec—powieść. Falk.—wspomnienie. W-wa 19 36.
Galsworthy J. Kwiat na pustyni. W-wa 1933.
Iłłakowiczówna K. Słowik litewski—poezje. W-wa 1936.
Kossak Z. Krzyżowcy. Tom I—IV. Poznań 1935.
Kuncewiczowa M. Cudzoziemka—powieść. Dwa księżyce. W-wa 1933.
Lemański J. Satyra polska—antologja. Cz. II. W-wa 1936.
Michaelis K. Pierwsza miłość Gunhildy. W-wa 1930.
Miciński T. Niedokonany—poemat. Mene-thekelupharisim W-wa 1931.
Ostenso M. Prolog miłości—powieść. W-wa 1936.
Rostworowski K. Czerwony marsz. Pisma. Kraków 1936.
Shakespeare W. The tragedy of Hamlet, Prince of Denmark. Washington 1935.
Szelburg-Zarembina W. Ludzie z wosku. W-wa 1936.
Szewczenko T. Poezje. W-wa 1936.
Vercel R. Kapitan Conan—powieść. W-wa 1936.
Wilde O. Portret Doriana Graya—powieść. Kraków.
Zola E. Ziemia. Tom I—II. W-wa 1930.

Sztuki piękne i sporty.

Daszyńska S. Szumi Bałtyk.-Obrazek sceniczny. Lwów.
Dederko W. Fotografowanie. W-wa 1936.
Gliński M. Aleksander Skriabin. W-wa.
Homolacs K. Zasada harmonji w sztuce i w życiu. Kraków 1936.
Irzykowski K. Dziesiąta muza—zagadnienia estetyczne kina. Kraków 1924.
Joteyko T. Józef Elsner. W-wa.
Kozietulski C. Podole—pieśni na 1, 2, 3 głosy. Katowice.
Łamacz K. Nowoczesna jazda na nartach. Lwów 1936.
Józef Piłsudski i jego legjony w muzyce i pieśni. W-wa 1935.
Stępowski J. Gdynia-deklamacje, śpiewy... kaszubskie. W-wa 1936.
Suchorowski S. Świętokrzyskie—pieśni. Katowice. 1936.
Z pieśnią do was idziemy. Tom I. Chóry męskie. W-wa 1936.

Wykaz nowych czasopism zaprenumerowanych przez C. B. P. na 1936 r.

Pedagogiczne:

1. Deutsche Volkserziehung. Frankfurt.
2. „ Wissenschaft, Erziehung u. Volksbildung. Berlin.
3. Die Erziehung. Leipzig.
4. Hochschule u. Ausland. Berlin.
5. Die neue deutsche Schule. Frankfurt am. M.
6. La Nouvelle Education. Paris.
7. Pädagogischer Führer. Wien.
8. Pedagogičeskoje obrazowanije. Moskwa.
9. Rodzina i dziecko. Warszawa.
10. Vergangenheit und. Gegenwart. Leipzig.
11. Vers l'école active. Bruxelles.

Techniczne, handlowe i inne.

12. Beleg und Bilanz. Stuttgart.
13. Deutsche Bauzeitung. Hamburg.
14. E. T. Z.—Elektrotechnische Zeitschrift. Berlin.
15. Kaufmännisches Zentralblatt (Schweizerisches). Zürich.
16. Popular Science. New York.
17. Przegląd mechaniczny. Warszawa.
18. „ techniczny. Warszawa.
19. Technische Rundschau. Bern.
20. Urzędowy wykaz druków Rz.-P. Warszawa.
21. V. D. I. Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure. Berlin.

Sprostowanie.

W Dzienniku Urzędowym Nr. 5 z 1936 poz. 60 na str. 121 w wierszu 5 licząc od góry, winno być: Język łaciński kl. I—0/5 a nie 6/5.

Płaćmy regularnie składki członkowskie i przysparzajmy Towarzystwu P. B. S. P. nowych członków.

77

Część Nieurzędowa

SPRAWOZDANIE

z działalności Komitetu Okręgowego T-wa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych w Wilnie w roku 1935.

Stan organizacyjny. W roku 1935 praca organizacyjna na terenie okręgu wileńskiego napotykała na pewne trudności spowodu zbyt wysokich składek członkowskich; obecnie, po obniżeniu tych składek, Komitet Okręgowy czyni wysiłki o zjednanie większej ilości członków. W pracy organizacyjnej T-wa odgrywa nadal ważną rolę czynnik administracji szkolnej, a przedewszystkiem nauczycielstwo. Porozumiewanie się Komitetów Obwodowych z Kołami, powodujące wzrost wydatków administracyjnych (papier, porto) wobec szczupłych i ograniczonych sum na ten cel, było niedostateczne. Większość Komitetów Obwodowych nie wykonuje w terminie czynności, przewidzianych w instrukcji Zarządu Głównego. 7 Komitetów Obwodowych nie nadesłało rocznych sprawozdań ze swej działalności, a z pozostałych II obwodów sprawozdanie są niepełne, gdyż znaczna ilość Kół dotąd nie wykonała tego obowiązku. Jak z tego widać są pewne braki w organizacji Kół i w opiece, sprawowanej nad ich działalnością przez Zarządy Komitetów Obwodowych.

Wobec takiego stanu rzeczy niemożliwem jest podanie dokładnej liczby istniejących Kół, członków zwyczajnych i uczestników. Na podstawie jednak dotychczasowych danych można stwierdzić pewien spadek ilości Kół i członków zwyczajnych, co jest w znacznym stopniu spowodowane zlikwidowaniem Kół fikcyjnych, nie przejawiających żadnej działalności, a istniejących tylko na papierze. Powstała natomiast pewna ilość Kół uczestników, lecz dokładnej liczby nie da się w tej chwili oznaczyć wobec braku sprawozdań i ich niedokładności. Ilość członków dożywotnich zwiększyła się w roku 1935 o 33 członków, zwyżka ta przypada w największej części na obwód nieświeski, gdzie przybyło 17 członków dożywotnich, którzy opłacili pełną składkę po 150 zł. W 9 obwodach niema ani jednego członka dożywotniego.

Akcja budowy szkół. W roku 1935 zwrócono prawie wyłącznie uwagę na budownictwo szkolne, w bardzo małej mierze uwzględniając urządzenia szkolne i pomoce naukowe. Pierwotny plan budowlany uległ pewnym odchyleniom, a stało się to wskutek niedopełnienia, mimo kilkakrotnie przedłużanego terminu, formalności przez gminy, które nie mogły, lub nie chciały podjąć przeznaczonych dla nich pożyczek. Wytworzyła się sytuacja, w której Komitet Okręgowy, chcąc spożytkować preliminowaną na budowę szkół kwotę, musiał uwzględniać podania gmin na inne, nie umieszczone w planie punkty. Zmiany takie zaszły w 15 obwodach, a najsilniej zaakcentowały się w obwodzie święciańskim i wołkowyskim.

Na wykonanie planu budowlanego 1935 r. wydano kwotę zł. 282.100, w tem zł. 268.800 tytułem pożyczek i zł. 12. 600 tytułem zasiłków na budowę szkół oraz zł. 200 na urządzenia szkolne i 500 na pomoce naukowe. Za tę sumę wykończono 23 budynki szkolne i rozpoczęto budowę 58 budynków. Jeżeli chodzi o izby szkolne, to wykończono 105 izb i rozpoczęto budowę 180 izb. Nadto wykończono 17 izb mieszkalnych dla nauczycieli i rozpoczęto budowę 73 izb mieszkalnych.—W porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym, t. j. z rokiem 1934, wydano na budowę szkół o 29.200 zł. więcej. W budowie w roku 1934, było 209 izb, w roku 1935—o 76 izb więcej, natomiast wykończono w roku sprawozdawczym o 12 izb mniej.—Dane niniejsze nie obejmują ilości budynków i izb szkolnych w obwodzie Wileńsko-Trockim, który nie nadesłał sprawozdania z wykonania robót budowlanych.—Zestawienie to świadczy, że w zakresie pomocy budownictwu szkolnemu posunęliśmy się w roku 1935 naprzód, wydatkując na ten cel kwotę o 8, 9% większą niż w roku poprzednim i rozszerzając znacznie liczbę budowanych objektów.—Jeśli chodzi o porównanie udzielonej pomocy poszczególnym obwodom, to wahanie jest dość znaczne, bo od 1000 do 36000 zł. Różnice te wynikły w głównej mierze z następujących powodów: 1) obwody 2-powiatowe i terytorjalnie większe otrzymały z natury rzeczy większą pomoc, 2) obwody, mające największe potrzeby w zakresie budownictwa szkolnego zostały nasilone mocniej (Brasław), 3) obwody ruchliwe, które przygotowały budowę szkół sprawnie, otrzymały w planach dodatkowych z niewyzyskanych sum pomoc dodatkową.

Stan finansowy. Wpływy Komitetu Okręgowego w roku 1935:

Pozostałość gotówki z roku 1934	zł.	34.487.47
Subsydjum Zarządu Głów. T-wa	„	200.000—
Zwrot rat udzielonych pożyczek	„	410—
Wpłaty członków dożywotnich	„	4.090.32
Wpłaty Kół ze sprzed. mat. wart.	„	100.186.17
Doch. z Tyg. Sz. Pow. oraz z of. i imp.	„	39.812.70
Odsetki P. K. O.	„	2.078.43
Ogółem:		381.065.09

Wydatki Komitetu Okręgowego w r. 1935:

Pożyczki na budowę szkół . .	zł.	244.800.—
Zasiłki na „ „ . . .	„	12.600.—
„ „ urządzenia szkolne	„	200.—
„ „ pomoce naukowe . .	„	500.—
Przelew na rzecz Zarządu Głównego 25% wpływów. . .	„	41.170.08
Wynagrodzenie person. biurow.	„	4.009.49
Przejazdy i djety	„	154.30
Wydatki administracyjne (porto, druki, mat. pisar.)	„	1.763.59
Ryczałty na wydatki administracyjne Kom. Obw.	„	2.000.—
Koszta administracyjne Kół (wyd. pocztowe)	„	100.76
Urządz. Tygodnia Szkoły Pow.	„	1.100.—
Ogółem:		308.398.22

Pozostałość gotówki na rok 1936 wynosi 72.666.87 zł,, z kwoty tej wydano 24.000 zł. na wykonanie planu budowlanego 1935 r.

Ponieważ ogólna kwota wpływów na dzień 31.XII.1934 r. wynosiła zł. 312.985 (w tem 150.000 zł. subsydjum Zarządu Głównego, a reszta wpływy własne Komitetu Okręgowego od początku powstania do końca roku 1934), widzimy, że pomimo spadku ilości Kół i członków zwyczajnych w roku 1935,—wpływy nietylko nie zmniejszyły się, ale wzrosły: fakt ten dowodzi, że zlikwidowane zostały tylko te Koła, które nie przejawiały żadnej działalności.

D z i a ł a l n o ś ć K o m i t e t u O k r ę g o w e g o. W ciągu roku sprawozdawczego zaszły zmiany w składzie osobowym Zarządu Komitetu Okręgowego: ustąpili spowodu wyjazdu z Wilna pp. Czystowski i Kruk-Szuster, na ich miejsce dokooptowano pp. Bąbińskiego w charakterze Wiceprezesa i Lachowicza w charakterze Skarbnika. Posiedzeń Zarządu odbyło się 8. Zorganizowane zostało biuro Komitetu i założono księgowość pod kierunkiem p. Lachowicza. Zorganizowano częściowo kontrolę obwodów i kół.—Dokonano w roku sprawozdawczym kontroli 4 obwodów: Oszmiańskiego, Wołożyńskiego, Wilejskiego i Wileńskiego-miejskiego. Celem nawiązania bliższego kontaktu z terenem, zastosowano zapraszanie przedstawicieli obwodów na posiedzenia Zarządu Komitetu Okręgowego. Ustalono wzór tablic propagandowych do umieszczenia na budynkach szkolnych, subsydjowanych przez T-wo. Zawarto umowę z firmami Rutskiego i Zawadzkiego w Wilnie w sprawie wydawnictwa zeszytów obrazkowych dla szkół powszechnych i uzyskano z tego źródła 978.60 zł. a spodziewane są dalsze wpływy do końca bieżącego roku szkolnego; sprawa ta będzie jednak zakończona z końcem bież. roku szkolnego.

Na Ogólnem Zgromadzeniu Komitetu Okręgowego w dn. 22.III.1936 r. przyjęty został następujący plan pracy na rok następny: Zarząd Komitetu Okręgowego zamierza przez odpowiednią propagandę ożywić działalność wielu Kół nieczynnych i zwiększyć wydatnie liczbę członków faktycznie opłacających składki. W zakresie prac budowlanych zamierza Zarząd przyjść z pomocą przedewszystkiem szkołom II i III stopnia, posiadającym obecnie nieodpowiednie, rozrzucone w znacznych nieraz odległościach swoje izby szkolne. Preliminowano na ten cel kwotę 250.000 zł.— Brak w wielu szkołach najniezbędniejszych pomocy naukowych, głównie bibljotek, zmusza Zarząd do umieszczenia w preliminarzu budżetowym na rok 1936 kwoty 10.000 zł. na pomoce szkolne. W dziale administracji projektuje się definitywne uporządkowanie księgowości za ubiegłe lata i nawiązanie bliższego kontaktu z terenem.

Dalsze losy i rozwój Towarzystwa, a przedewszystkiem zgromadzenie dostatecznych funduszów, do planowej i szerokiej akcji, zależą, jak dotychczasowa praktyka dowodzi, od ofiarności i pracy najwięcej i bezpośrednio z celami T-wa związanych czynników, t. j. nauczycielstwa i rodziców.

Zbierane corocznie i zasadniczo w formie długoterminowych pożyczek rozdzielane kwoty, stanowią kapitał T-wa, który za lat 10 wynosić powinien w naszym okręgu około 3.000.000 złotych. Jasnem jest, że taki, w ciągłym obrocie znajdujący się kapitał, pozwoli Towarzystwu przy normalnych, a nawet zmniejszonych wpływach, znacznie rozszerzyć jego działalność.—Chodzi więc o to, by w najbliższych 10 latach w imię naprawdę wielkiego celu ześrodkować i spotęgować nasze wysiłki nad usprawnieniem organizacji T-wa, zwłaszcza najważniejszej jego komórki, t. j. Kół, oraz nad zebraniem możliwie największych sum, gwarantujących skuteczność i ciągłość działania Towarzystwa.

78

EDW. RZESZOWSKI.

Czasopisma młodzieży szkół średnich w Okręgu Szkolnym Wileńskim.

Przeprowadzona w bież. roku szk. przez wydział szkół średnich ogólnokształcących Kuratorjum O. S. Wil. ewidencja czasopism szkolnych wykazuje, że obecnie wychodzą na terenie Wileńskiego Okręgu Szkolnego 24 czasopisma, redagowane i kolportowane staraniem młodzieży gimnazjalnej i seminarjalnej, oprócz dość licznych gazetek ściennych, prowadzonych zazwyczaj dorywczo w różnych zakładach.

W zestawieniu z ogólną liczbą gimnazjalnych czasopism, ukazujących się w Polsce, wydawnicza działalność młodzieży szkół średnich na terenie Okręgu Wileńskiego jest dość pokaźna i stanowi ok. $^1/_6$ wszystkich wydawnictw tego rodzaju w Polsce [1]).

Z przytoczonej liczby czasopism uczniowskich mamy 11 drukowanych, pozostałe są pisane ręcznie lub na maszynie i powielane różnemi sposobami.

Wydawcami są przeważnie „Bratnie Pomoce" uczniów gimnazjum. W nielicznych wypadkach wydają pisemka poszczególne klasy. W dwu miejscowościach wychodzą czasopisma o charakterze międzyszkolnym, pretendujące do roli organów młodzieżowych na szerszą skalę.

Bywa też i tak, że w jednym zakładzie szkolnym o niewielkiej stosunkowo liczbie uczniów wychodzą 2 pisemka, ustosunkowane wzajemnie dość wojowniczo.

Najmniej stosunkowo pism wydaje *Wilno*. Są to: „Pod prąd" i „Front uczniowski". Reszta rozmieszczona jest na prowincji, jak następuje:

1) Nasz Głos—gimnazjum państwowe w Dziśnie,

2) Brzask — gimnaz. prywatne w Głębokiem,

3) Straż Przednia — tamże.

4) U nas—państw. gimnaz. w Wilejce,

5) Promień—państw. gimnazjum w Mołodecznie,

6) Głos Oszmiański — państw. gimnazjum w Oszmianie,

7) Ognisko — państw. gimn. w. Święcianach,

8) Drużyna harcerska — państw. gimn. w Święcianach,

9) Nasze życie—państw. gimn. w Nowogródku,

10) Nasz przyjaciel—państw. gimn. w Święcianach.

11) Ogniwo szkolne — czasopismo 5 szk. śr. w Baranowiczach,

12) Nasze życie — prywatne gimn. C. Epsztejna w Baranowiczach,

13) Twórzmy—państw. gimn. w Lidzie,

14) Echo murów szkolnych — gimn. i semin. w Słonimie,

15) Promień — państw. gimn. w Nieświeżu,

16) Czuwaj — tamże.

17) Uczeń kresowy—prywatne gimn. w Sejnach,

18) Młodzi mówią — prywatne gimn. żyd. w Grodnie.

19) Z drewnianych ram — państw. gimn. żeńskie w Grodnie,

20) Znicz — państw. gimnazjum męskie w Grodnie.

21) Koledzy—tygodnik uczniów kl. 1a państw. gimn. m. w Suwałkach,

22) Wir — tamże.

Pod względem formatu — omawiane czasopisma należą do 2 typów: arkuszowego i zeszytowego w kształcie zwykłej lub wydłużonej ósemki.

Technika graficzna w rozpatrywanych pisemkach jest słaba. Pisma powielane—ręczne czy maszynopisy — są małoczytelne, zamazane, brudne.

W drukowanych pod względem doboru czcionek panuje naogół przeciętność, ponad które stoją tylko 3 wydawnictwa. Papier przeważnej części druków szkolnych jest lichy, litery często zamazane. Łamanie kolumn naogół przypadkowe, bez dbałości o estetykę lub dogodność w czytaniu.

Często zdarzają się układy kolumnowe o wierszach zbyt wydłużonych i zbyt gęstych, co ze względu na higjenę oczu jest wielce uciążliwem dla czytelnika.

---

[1]) Rokoszny: *Pisemka szkolne.* Muzeum, Lwów, 1928. A. Hłasko-Pawlicowa: *Na marginesie pisemek szkolnych.* Przegląd Pedag. 1932 r. nr. 19. Dr. Juljusz Nowak: *Pisma młodzieży szkół średnich.* Gimnazjum 1934 r. Nr. 1—3.

Nie przestrzega się w większości czasopism zastosowania różnorodnych czcionek w zależności od wagi artykułu lub jego części.

Zwykle wszystkie wydawnictwa młodzieżowe posługują się w większym lub mniejszym stopniu ornamentacją, ale tylko w nader rzadkich wypadkach ornamenty odbiegają od stereotypowych przestarzałych ozdób, jakiemi posługują się prowincjonalne drukarenki.

Kompozycja kart tytułowych nie odbiega od szablonu: zwykłym motywem zdobniczym są tu promienie wschodzącego słońca, lilijka harcerska, herb miasta lub szkic miejscowego zabytku, symboliczna księga, kaganek, sowa, tarcza, portret Kościuszki i t. p.

Niekiedy w pisemkach litografowanych tytuł tak jest uwikłany w linje pseudo-ornamentacyjne, że staje się zupełnie nieczytelny.

Samodzielności w układzie karty tytułowej — o ile chodzi o pisma drukowane — nie widać wcale: niepodzielnie panuje tu rutyna drukarzy małomiasteczkowych lub wzorowanie się na grafice, stosowanej w przygodnych reklamach i popularnych tygodnikach dla dorosłych.

W pismach litografowanych karty tytułowe często grzeszą przeładowaniem banalnemi motywami zdobniczemi, zazwyczaj zapożyczanemi z popularnych druków i pozbawionemi przez to jakiejkolwiek harmonji z treścią słów lub głębszej troski o zachowanie indywidualnego charakteru czy oryginalności.

Zjawisko to budzi smutne refleksje. Przy należytem podejściu do programu rysunków w szkole średniej zagadnienie okładki i ornamentacji pisemka szkolnego mogłoby niewątpliwie stać się wdzięcznym tematem, który przyczyniłby się do obudzenia pomysłowości uczniów i podniesienia wymagań graficzno-estetycznych, tem cenniejszych, że realizacja ich miałaby bezpośrednie praktyczne zastosowanie.

Pod względem treści karty tytułowe posiadają wiele braków: często zaznacza się rok wydawnictwa i numer z ostatniego roku bez podania ilości numerów ogólnego zbioru lub opuszcza się datę numeru, zapomina się o miejscu wydania, nie wymienia się wydawców, nie zaznacza się odstępów czasu, w jakich czasopismo ma się ukazywać.

Wprawdzie czasami zagłówek zawiera oznaczenia „tygodnik", „miesięcznik", ale, zdaje się, ani jedno z wychodzących obecnie pism uczniowskich nie stosuje się ściśle do zapowiedzianych terminów. Najsumienniejsze redakcje, aby nie być w rażącej rozterce z własnemi prospektami wydawniczemi, podają skromnie, iż należy uważać wypuszczony z dużem opóźnieniem numer miesięcznika za podwójny, i w następnym zeszycie powiększają tą fikcją liczbę numerów ogólnego zbioru.

Czasopisma uczniowskie przybierają nazwy przeważnie już utarte w historji prasy perjodycznej, a więc mamy: „Promień" (w 2 miejscowościach), Brzask, Ognisko lub „Głos", „Echo", albo też „Nasz przyjaciel", „Czuwaj", „Ogniwo", „Nasze życie" (w 2 miejscowościach) i t. p.

Tytuły o charakterze dynamicznym posiadają tylko 2 pisma. Okazuje się, że wybór odpowiedniego tytułu nie jest dla redakcji pisemka uczniowskiego rzeczą łatwą.

Przeważająca liczba pism nie wyraża swemi tytułami nic, coby było charakterystycznem dla przeżywanego momentu historycznego.

Niejednokrotnie trudno wyczytać z kart tytułowych, w jakiem miejscu, czasie, przez kogo i dla kogo pismo jest wydawane. W jednym wypadku, ani z okładki, ani z dalszej treści pisma nie można w żaden sposób wywnioskować, w jakiem gimnazjum czasopismo się zrodziło i dla jakich czytelników.

Zazwyczaj redakcje nie podają ceny pojedyńczych numerów czy też rocznej prenumeraty. Pochodzi ten brak zapewne stąd, że rozpowszechnianie pisemka ogranicza się do terenu własnej szkoły, a doraźni kolporterzy podają ceny ustnie.

Są wypadki, że czasopismo nie tylko podaje warunki przedpłaty, ale nadto rozsyła plakaty reklamowe, wzorowane w stylu na reklamach firm wydawniczych, z jeszcze większemi być może przechwałkami. Energiczna administracja powyższego pisma oprócz umieszczenia stereotypowych nawoływań w sprawie „współpracy" i nadsyłania „materjałów", podaje w sążnistym plakacie do ogólnej wiadomości, że miejsce wydawnictwa „godne jest ze wszechmiar uwagi i poznania", że pismo szkolne „przynosi korzyść inteligencji polskiej, mogącej poznać zbliska

zwyczaje ludu białoruskiego, jego pieśni i wyobrażenia... pozatem zawiera wiele matarjału literackiego i społecznego, utrzymanego na wysokim poziomie umysłowym naszej młodzieży kresowej“ i śledzi „wielką rozbudowę nauki, sztuki, literatury, teatru i życia młodzieży szkolnej na najdalszych kresach... na historycznym szlaku Batorego”.

Inne pisma uczniowskie, bardzo pięknie płynące z prądem ustalonej ideologji, dołącza do rozsyłanych egzemplarzy ulotkę z humorystycznym rysunkiem, zachęcając do kupowania wydawnictwa, które „pragnie być twym przyjacielem, doradcą, pomocnikiem i przewodnikiem” i omawia „zagadnienia ogólne, państwowe, społeczne, kulturalne, organizacyj młodzieży, życia szkolnego i t. p.”.

Zwykle na ostatniej stronie pisemek uczniowskich podawany jest liczny skład redakcji, t. j. nazwiska redaktora głównego, członków komitetu redakcyjnego z zaznaczeniem klas, w których się uczą. W taki stromny sposób znajdują ujście młodzieńcze instynkty samostanowienia, walki i wyróżniania się.

Prace redakcji pisemka szkolnego są b. obszerne i bardziej skomplikowane, niż mogłoby się wydawać. Komitety redakcyjne zajęte są przedewszystkiem zbieraniem materjałów, łataniem funduszu wydawniczego i nadto mnóstwem drobnych spraw, wymagających zetknięcia się młodzieży z ludźmi z poza szkoły. Niewątpliwie podtrzymuje to związek szkoły ze społeczeństwem i dodatnio wpływa na uspołecznienie młodego pokolenia. Najwięcej kłopotów sprawiają redakcji doraźni współpracownicy, którzy jak widać nie zawsze mają czas i chęć pisania, a w wyniku tego objętość poszczególnych numerów pisma, ich wartość literacka i staranność w opracowaniu bywa wielce różnolita.

Zespoły redakcyjne w takich krytycznych momentach „bezrobocia” występują stale z gorącem nawoływaniem do pracy „we własnym organie”.

Czy te apele odnoszą właściwy skutek, można wątpić, gdyż zbyt często miesięczniki przekształcają w kwartalniki, a nawet zupełnie zamierają na dłuższy czas. Takie katastrofy zdarzają się często, niemal w każdem gimnazjum, w którem przystąpiono odrazu do wydawania większego czasopisma, pochłaniającego jednorazowo cały zakładowy kapitał.

Z pośród 24 rozpatrywanych pisemek, zdaje się, tylko 4, pomimo pewnej nieregularności i załamań, wychodzi od dłuższego czasu. Jedno z nich liczy sobie aż 16 lat wieku, pozostałe 7, 6 i 5 lat. Większość pisemek nie może poszczycić się takim okresem istnienia.

Ciekawą jest jednak okoliczność, że w większości szkół pisemka często przerywają swój nietrwały żywot i równie często rodzą się nowe, odmienne może pod względem tytułu, formatu, papieru i czcionek, ale te same prawie w doborze artykułów i prowadzeniu działów. Wskazuje to z jednej strony na istotną potrzebę psychiki młodzieńczej, z drugiej — na małe zainteresowanie ze strony wychowawców kwestją prasy uczniowskiej.

Jeżeli nawet pisemko wychodzi przez kilka lat, między jego poszczególnemi numerami brak związku wewnętrznego, brak jasnej drogi i kierowniczej idei. Układ treści w każdym numerze zazwyczaj tak sporządzony, jakby chodziło o jednodniówkę. Nawet najwytrwalszym redakcjom naogół brak szerszego planu na dalszą metę, brak wytycznych, brak programu.

Aby zakończyć charakterystykę wartości formalnych w rozpatrywanych czasopismach, trzeba zastanowić się nad ich językiem.

Pod względem poprawności językowej ok. $^1/_3$ przytoczonych pisemek grzeszy tak wielkiemi zaniedbaniami, że rozpowszechnienie ich jest szkodliwe. Pozostałe wydawnictwa perjodyczne naszych szkół nawet najlepiej redagowane, wykazują następujące niewłaściwości:

Korekta jest mniej staranna, niż w poważnych dziennikach dla dorosłych. Zwłaszcza w zakresie przestankowania panuje chaos i niedbalstwo, nawet w artykułach, podpisanych przez opiekunów organizacyj szkolnych. W niektórych ustępach, poprawnych konstrukcyjnie i zasobnych w treść, pisownia jest tak dowolna, że rodzą się smutne refleksje o porządku kulturalnym i dyscyplinie społecznej. Nawet w pismach, nacechowanych dużą starannością i troską o treść, poprawność stylistyczną i piękno czcionek, można dziesiątkami liczyć usterki przestankowania.

Niewątpliwie są to wady, które łatwo

dałoby się usunąć, lecz o ile redakcje i opiekunowie pisemek nie mogą się na ten wysiłek zdobyć, cała praca wydawnicza idzie na marne, bo trudno w szkole tolerować tego rodzaju opieszałość.

Znacznie więcej, niż zewnętrzna forma wydawnicza pism szkolnych, dostarczają materjału do refleksyj właściwości stylistyczne artykułów i wynurzeń młodych autorów.

W przeważnej ilości wypadków czasopisma szkolne są redagowane i zasilane pracami przez młodzież klas starszych (VI, VII i VIII). Wypracowania, pochodzące od uczniów młodszych, są rzadkością. W jednem tylko czasopismie na ogólną liczbę 24, opiekun pisemka wyraźnie się troszczył o to, aby wszystkie klasy mniej więcej równomiernie były reprezentowane w doborze drukowanego materjału. Przy inicjałach, pseudonimach i rzeczywistych nazwiskach autorów skrupulatnie zaznaczono, do której klasy należą.

W innych pismach współpracownicy z reguły należą do klas starszych i stanowią elitę, odznaczającą się najlepszemi postępami i największą ciekawością do spraw społecznych. Mając to na uwadze, bez przesady możemy powiedzieć, że pisemko szkolne jest obrazem dość dokładnym najlepszych dążeń, upodobań i pomysłowości uczniowskiej oraz... najistotniejszą legitymacją w zakresie opanowania jęz. polskiego i posługiwania się nim na forum publicznem. Z tych względów analiza wartości stylistycznych w pisemkach szkolnych tem większe budzi zainteresowanie. Nie wdajemy się w oceny walorów poetyckich lub wyrazistości artystycznej. Byłyby to wymagania zbyt wygórowane w stosunku do ogółu młodzieży gimnazjalnej i nie miałyby należytego uzasadnienia, ale w zakresie czystości i poprawności języka ojczystego w szkole średniej postulaty są jasne, a minimum umiejętności stylistycznych jest conditio sine qua niemożliwe jest ukończenie zakładu średniego. Z takiemi omówieniami rozpatrujemy właściwości językowe pisemek szkolnych. Pomijając 3 pisemka, wydane niestarannie i przypadkowo, zatrzymujemy uwagę na pozostałych 21.

Sprawa czystości języka przedstawia się dość dobrze. Przynajmniej w porównaniu z językiem codziennym uczniów widoczna jest w pisemkach troska o zwalczanie prowincjonalizmów i różnych naleciałości, właściwych gwarze uczniowskiej. Może nawet wymieniona dbałość o dobór uznanych wyrażeń, zamiast nastręczających się zwrotów lokalnych, niejednokrotnie barwnych, ale nie posiadających pełnych praw obywatelstwa, wpływa ujemnie na obrazowość i bezpośredniość stylu, w zasadzie jednak nie można z tego powodu czynić zarzutów, chyba ten, że usuwając z prac uczniowskich koloryt lokalny podtrzymuje się szarzyznę stylu.

Gorzej wygląda w pismach szkolnych kwestja poprawności i świeżości stylistycznej. Najczęstszemi i najbardziej typowemi wykroczeniami bywają:

1) Używanie bez potrzeby, często wbrew „rewelacyjnym" tendencjom artykułów, takich wyświechtanych, banalnych i uprzykrzonych wyrażeń, jak: „kontakt, placówka, więzy niewoli, słońce wolności" i t. p. pompatycznych określeń, które obecnie wskutek nadużywania ich straciły swoją wartość znaczeniowo-emocjonalną i stoczyły się w obiegu społecznym do roli niepełnowartościowej drobnicy...

2) Druga serja wyrazów, która zapełnia prace publicystyczne naszych uczniów, pochodzi z lamusa ozdób retorycznych, popularnych w dobie romantyzmu. Psują one niezłe nieraz w pomyśle artykuliki czy wiersze i sprowadzają oryginalne nawet myśli do poziomu pospolitości. Te osobliwości stylistyczne naszych młodocianych autorów należy oceniać bardzo oględnie, bądźcobądź świadczą one o tem, że obowiązkowa lektura szkolna nie przeminęła bez echa.

Niemniej przecież dziwnem jest, że w pisemkach szkolnych nasi literaci drukują błędnie imiona bohaterów z arcydzieł, stanowiących kanon lektury szkolnej, jak np. Rosa Weneda, Lilja Weneda, a nawet zniekształcają nazwiska pisarzy — Sieńkiewicz, Mićkiewicz.

W niektórych redakcjach szkolnych istnieje, jak można dostrzec, świadomość banalności stylistycznej i ujawnia się gdzieniegdzie nurtujący prąd w kierunku unowocześnienia języka oraz nadania mu siły i czerstwej świeżości.

W tym celu młodzi autorzy albo prze-

rabiają tradycyjne wyrażenia (np.: „wszyscy idą naprzód 7-kilometrowemi butami“) albo sięgają po aktualniejsze neologizmy, aby „umasowić dyskusyjnie naszą młodzież“ i mieć „umasowienie piękna... przez szary tłum“.

Nie byłyby te próby urozmaicenia stylistycznego niebezpieczne i świadczyłyby chlubnie o poszukiwaniu nowych wartości językowych, gdyby równocześnie w tych samych artykułach liczono się z poprawnem użyciem zaimków i nie nadużywano strupieszałej retoryki.

Do rozpowszechnionych potknięć „zaimkowych” należy nierozróżnianie rodzajów w liczbie mnogiej oraz używanie zaimka osobowego w liczbie mnogiej w zastępstwie rzeczownika zbiorowego liczby pojedyńczej (np. „bronił robotnika... bo ich kochał”). Utożsamianie liczb, rodzajów i przypadków — to bardzo charakterystyczny chaos gramatyczny, ogarniający młode pokolenie, które „wielu r ę k o m a” pisze, „dwoma oczami” patrzy i umieszcza w swem piśmie „interesującą sylwetę dwóch dyrektorów” naraz.

Charakterystyczną jest też niechęć młodych autorów do celownika i skłonność do nadużywania dopełniaczów, np. „Czyżby tak nie można było zbadać przepastnych głębin mateczników charakterów i upodobań waszej belfrady(?)”...

Na stan polonistyki w naszych szkołach rzucają światło takie ciemne, stale używane zwroty: „tak jak przyrzekł, tak zrobił” lub „niezadawalniający”.

Ale i te chropowatości w stylu szkolnym uszłyby uwagi, gdyby nie inna klęska, ścigająca młodych autorów, w postaci tak sztucznych i częstych przenośni, że czytelnik traci cierpliwość i sens artykułów, w których początkujący poeta skarży się, że „szara rzeczywistość tępi (?) lot młodych skrzydeł”, lub cieszy się, że „i nam przypadł zaszczytny wątek dziejowy kontynuowania dziejów kulturalno-oświatowej misji na Wschodzie(!)“.

Tego rodzaju ozdoby, doczepione w niektórych pracach niemal do każdego zdania, utrudniają niezmiernie lekturę. Czasami ma się wrażenie, że „współpracownicy” maskują czczą wielomównością ubóstwo treści, spowodowane słabą spostrzegawczością.

O p i e k u n o w i e pisemek są łagodni, często może obojętni, i n i e z w r a c a j ą n a l e ż y t e j u w a g i n a r a ż ą c e d y s p r o p o r c j e f o r m y i t r e ś c i, a młodzież przyzwyczaja się do niedokładności i przesady.

W całej pełni występuje ta wada, gdy się zestawi zagłówki z treścią artykułów. Czyżby młode pokolenie miało się uczyć w szkole nienaturalności i blagi?

Można wytłumaczyć frazeologję młodzieńczych artykulików, nacechowanych szczerą acz buńczuczną megalomanją, jeśli się weźmie pod uwagę fazy psychicznego rozwoju młodzieży. Gorzej bywa, gdy pod płaszczykiem pisemka uczniowskiego publikuje się artykuliki, podrzucone przez dorosłych, a pisane z przebiegłą naiwnością, ad usum Delphini np. o „pracy domowej ucznia, jako czynniku wychowawczym” i t. p. Obce są te intencje naturalnym nieskażonym przeżyciom młodzieży i podtrzymują raczej hipokryzję i zakłamanie...

Że uczniowie zdają sobie sprawę z tej nieszczerości, świadczy chociażby taki ustęp z pisemka uczniowskiego „o wodzie, której się tyle leje łożyskami stronic pism uczniowskich”. Młodociany autor ubolewa nad rozpanoszoną w pismach młodzieżowych czczą frazeologję w sposób następujący: „na białe karty papieru spada obfita ulewa pięknych słówek.. podpuszczanie mądrości, strugi „twórczych” zdań, krople „ważkich” słów... I jednocześnie głosi się walkę z frazesem”!

Autor widzi przerost frazeologji w najbardziej rozpowszechnionych, „czołowych” pismach młodzieżowych i zapytuje: „No i jaki to wszystko ma cel? Olśnić umysły pseudouczonością wytartych zwrotów?... Wpoić w młodzież „wielkie” idee, gdy tchnie ze słów nieszczerość, pompatyczność sztucznych określeń?”.

W niektórych czasopismach uczniowskich zastanawia „barokowość“ traktowania poważnych zagadnień. Narzuca się nieuprzedzonemu czytelnikowi takie wrażenie, jak gdyby młodzież nasza otrzymała bezpośrednio spadek po Kochowskich czy Paskach i snuje ich ubogą ideologję, nie podejrzewając istnienia ani wielkich walk gospodarczych ani orężnych w 19 i 20 wieku.

*

A jednak pomimo tak ostrych oskarżeń ze strony przedstawiciela młodzieży czasopis-

ma uczniowskie są liczne i bronią swego stanu posiadania.

Prawie każdy zakład średni na prowincji posiada własne pisemko, czasami 2 (oprócz ogólnogimnazjalnego — harcerskie, Straży Przedniej lub poszczególnych klas).

Już sam fakt takiej ilości wydawanych czasopism świadczy o pewnej głębszej potrzebie dusz młodzieńczych, o poważniejszem podłożu psychicznem, na którem powstają dążności do wypowiadania się młodych zapomocą własnej prasy.

Stosunek młodzieży do swego pisemka zawsze jest poważny. Redaktorzy i współpracownicy nie traktują swego wydawnictwa jako igraszki lub kpiarstwa, nawet wtedy, gdy chcą się popisywać humorem.

W ogólnym obrazie życia szkolnego czasopismo uczniowskie jest czynnikiem na tyle ważnym, iż pedagog winien się z nim liczyć w oddziaływaniu na sferę uczuciową i intelektualną swych wychowanków.

Perjodyk szkolny wpływa na młodzież i kształtuje stale jej zainteresowania przedewszystkiem dlatego, że jest „własnym", że stara się być odbiciem całokształtu stosunków wewnętrzno-szkolnych. Przytem należy zaznaczyć, że z pośród dokumentów współżycia szkolnego redakcje skwapliwie usuwają zazwyczaj tematy lekcyjne, które sporadycznie tylko i z reguły w ujęciu humorystycznem dostają się na łamy gazetki szkolnej.

Unikając kwestyj dydaktycznych, współpracownicy redakcyjni kierują głównie uwagę na swe przeżycia pozalekcyjne, częściowo na pracę w organizacjach koleżeńskich, częściowo — na indywidualne zainteresowania, pozostające poza nawiasem codziennego rygoru szkolnego.

W wyżej wymienionych czasopismach szkolnych niezmiernie rzadko zdarzają się artykuliki popularno-naukowe, upodobnione do protokółów lekcyjnych z zakresu historji lub przyrody.

*

Ogólnie biorąc wydawane obecnie na terenie Wileńskiego Okręgu Szkolnego czasopisma uczniowskie możnaby podzielić pod względem treści na 3 zasadnicze grupy do I grupy wypada zaliczyć wydawnictwa, poświęcone w przeważnej części sprawom społeczno-kulturalnym o zasięgu regjonalnym; do II grupy — pisma z wybitną przewagą artykułów społecznych i naukowo-informacyjnych o szerszym, międzyszkolnym zakresie; wreszcie III grupę stanowią przedsięwzięcia prasowe, uwzględniające nadewszystko wiersze, nastroje i obrazki literackie.

Dla I typu czasopism charakterystyczny będzie taki spis treści, kwestje ogólnopolskie (str. 1—5), zagadnienia kultury europejskiej (str. 5—9.).

Część liryczna (str. 9—11), sprawy regjonalne (str. 11—28), obrazki z życia szkolnego, kronika szkolna, komunikaty (str. 28—34). W dodatku tekst i nuty zapisanej pieśni regjonalnej.

Drugą grupę czasopism najlepiej reprezentuje taki układ numeru: 1) Rocznica niepodległości, 2) Żeromski drogowskazem postępu, 3) Etyka i praktyka, (autorka nie należy do liczby uczniów), 4) O wyborze zawodu, 5) 2 wiersze krajobrazowe, 6) Zagadnienie wsi polskiej, 7) Komunizm stosowany, 8) Koloryt obrazów funkcją czynników społecznych, 9) Pod znakiem Straży Przedniej, 10) Z prasy, 11) Humorystyczny obrazek, 12) Recenzja książki, 13) Koncerty szkolne, 14) Sport, 15) Odpowiedzi redakcji.

Trzecią grupę czasopism uczniowskich charakteryzuje taki dobór materjału: 1) Artykuł społeczny w tonie lirycznym, 2) 6 wierszy patrjotycznych, 3) Obrazek liryczny, 4) 13 wierszy lirycznych, 5) Wypracowanie o zadaniach obywatela, 6) Wiersze, 7) Deklaracja patrjotyczna, 8) Wywiady, 9) Tabela cen na giełdzie towarowej (!).

W pismach najstaranniej stosunkowo redagowanych i mających wieloletnie doświadczenie przeważają artykuły społeczne o zagadnieniach najbliższego regjonu.

Z pośród 24 rozpatrywanych czasopism 12 ujawnia przewagę spraw społecznych nad innemi. Zasługuje na wyróżnienie znaczny odsetek prac na tematy ekonomiczne z zakresu gospodarki wiejskiej, o zarobkach, o budżecie drobnego rolnika, o cenach na produkty wiejskie.

Tego rodzaju rubryki nie były znane w pismach szkolnych ani w okresie przedwojennym, ani przed rokiem 1931. Niewątpliwie atmosfera ogólna w kraju wyciska swe piętno charakterystyczne i na prasie szkolnej. Gimnazjum nie może z tem się nie liczyć tak przy omawianiu różnych spraw w organizacjach uczniowskich, jak i przy doborze oraz oświetleniu materjału naukowego na lekcjach.

*

Dla I grupy pism znamienne są żywe opisy wycieczek, artykuły sprawozdawcze z działalności kulturalno - oświatowej na wsi i opieki szkół średnich nad powszechnemi. Prace dotyczące wsi, zawierają bardzo ciekawy materjał folklorystyczny, pisane są starannie na podstawie skrupulatnie zebranych obserwacyj. Większość tych zainteresowań regjonalnych podyktowana jest troską o przyszłość wsi. Koncepcje najlepszych artykułów „terenoznawczych" powstały z umiłowania pracy na roli i niedoli wiejskiej. Zjawiają się nowe momenty w patrzeniu na życie wsi. Poglądy są optymistyczne, ale dalekie od płytkiej sielankowości.

Na czele tego typu pism kroczy „Nasz Głos", wydawany w Dziśnie od wielu lat i mający już ładny dorobek. W podobnym kierunku starają się rozwijać pisma gimnazjalne w Nieświeżu i od niedawna w Nowogródku.

Drugą grupę czasopism stanowią wydawnictwa uczniowskie m. Wilna. Pod względem rozmaitości zainteresowań intelektualnych przewyższają prasę prowincjonalną. Kierownicy tych pism poświęcają dużo uwagi hasłom młodzieżowym, zwracają się do zagadnień społeczno-gospodarczych i literackich, popularyzują miesięczniki społeczno-naukowe, zachęcają do czytania trudniejszych książek, przenoszą na grunt wileński dyskusje z kół młodzieży warszawskiej i innych większych środowisk. Zbyt wyraźnie występuje tu udział osób dorosłych w pracach redakcji. Źle się też może skończyć chęć naśladowania najpoważniejszych czasopism dla dorosłych.

W trzeciej grupie pisemek szkolnych artykuły społeczne zagubione są w powodzi wierszy i obrazków nastrojowych. Niektóre z tych wydawnictw umieszczają obok obfitej porcji wierszy i prozy lirycznej długie, według odwiecznego szablonu pisane sprawozdania z działalności organizacyj szkolnych. W zasadzie i ten materjał sprawozdawczy byłby ciekawy i charakterystyczny dla szkoły, gdyby był kwintesencją istotnych osiągnięć uczniowskich i zawierał momenty dynamiczne pod względem wychowawczo-organizacyjnym.

Niestety sprawozdania bywają redagowane raczej na wzór nekrologów i, nie wyznaczając nowych etapów rozwojowych w życiu organizacyj szkolnych, nadają się w najlepszym razie na wylęgarnie moli archiwalnych.

*

Ciekawą jest okoliczność, może zupełnie przypadkowa, że wszystkie niemal pisemka szkolne o poważniejszem podłożu społecznem i regjonalnem wychodzą we wschodnich połaciach Okręgu, gdy natomiast w zachodnich rejonach pisma szkolne cierpią na brak głębszych zainteresowań regjonalnych i rozbieżność ideologiczną. Więcej znajdujemy tu artykulików, które niewątpliwie są oddźwiękiem kwestyj, poruszanych w prasie dla dorosłych, więcej tu zamętu publicystycznego, szerzonego przez ścierające się obozy polityczne.

Pisemka z rejonu zachodniego w bardzo małym stopniu odzwierciadlają życie wewnętrzne szkoły i pozytywne dążności organizacyj uczniowskich. Są raczej wypaczonym wizerunkiem tych prądów, które nurtują wokół szkoły i wytwarzają częstokroć niepomyślną atmosferę dla poczynań wychowawczych.

W niektórych numerach tych pism widoczne jest niewybredne ustosunkowanie się do otoczenia. „Naciągnąć" nauczyciela, przypiąć łatkę sąsiedniej szkole średniej, sadzić się na „dowcipy" wobec osób poważnych, bagatelizować poczynania ideologiczne pewnych organizacyj szkolnych — oto tematy pociągające niektórych „redaktorów". Takie pisemka, jako bezideowe, przestały już wychodzić w ostatnich miesiącach.

Jak widać z powyższego przeglądu niejednakowy jest stosunek młodzieży do szkoły: w rejonie zachodnim wśród młodzieży niektórych szkół przebija buńczuczny krytycyzm, lekceważenie autorytetów, cierpka nonszalancja wobec „budy" i chęć przeciwstawienia „interesów sztubackich" zarządzeniom i praktykom szkolnym. Bezideowość maskowana jest często zręcznym frazesem, dość poziome intencje przysłania się pompatycznemi hasłami.

Jak wynika z czasopism uczniowskich,

w rejonach wschodnich przywiązanie do szkoły jest większe. Daje się odczuć, iż w wielu wypadkach szkoła zastępuje uczniom dom rodzinny i daje im możność pełnego wyżycia się. Nie tylko niema śladu jakiegokolwiek antagonizmu i oporności wobec szkoły, lecz można wyczytać między wierszami artykulików dumę i zadowolenie młodocianych autorów z tego, że ich szkoła jest placówką kulturalną, skąd można szerzyć światło nauki i cnoty obywatelskiej na środowisko pozaszkolne.

Pomimo wielu usterek organizacyjnych pisemka pośrednio świadczą o bliższem współżyciu młodzieży z nauczycielstwem, o jej stałym związku z poczynaniami oświatowemi. W niektórych gazetkach występuje bezinteresowna ideowość, w innych pretensjonalność i drobna uszczypliwość.

Powody odmiennego ustosunkowania się pism uczniowskich do swych szkół są wielce skomplikowane. Ogromną rolę, decydującą o nastawieniu pisma, ma w każdym wypadku opiekun. Nadto obok czynników etnograficznych mają tu znaczenie warunki przynależności klasowej uczniów: w zakładach o przeważającej liczbie dzieci, pochodzących ze wsi, oblicze pisma jest inne, niż tam, gdzie młodzież należy do sfery mieszczańskiej.

*

Dla charakterystyki czasopism szkolnych ma pierwszorzędne znaczenie krytyczny przegląd ich pod kątem dominującego tonu uczuciowego.

Aczkolwiek we wszystkich wydawnictwach uczniowskich zamieszcza się wiele podobnych artykułów o treści obywatelsko-państwowej i społecznej, jednak każde niemal pisemko ma swe charakterystyczne podejście do spraw nie tyle intelektualno-ideowe, ile uczuciowe.

Jedna grupa czasopism traktuje zagadnienia obywatelsko-społeczne z hieratycznem namaszczeniem i stara się naświetlać poruszane kwestje zawsze w ramach wybranych haseł, według przyjętych dogmatów, żarliwie wyznawanych bez wątpliwości i wahań.

Inne czasopisma uczniowskie mają upodobania polemiczno-humorystyczne, nie tyle interesują się głoszeniem haseł lub ich rzeczową analizą, ile drwinkami z „morałów". Takie podejście najczęściej występuje w stosunku do „koleżanek". Niewątpliwie można tu dopatrywać się wpływu najnowszych powieści polskich i obcych, czytywanych dość chętnie przez młodzież gimnazjalną.

Oprócz tego są pisemka, utrzymane w tonie sentymentalnym; w jakim stopniu wpływają na taki kierunek upodobania opiekuna trudno orzec, ale pewnem jest, że młodzież unika czułostkowości.

Wreszcie ukazało się w Wilnie pismo uczniowskie, w którem dominuje powściągliwy utylitaryzm, oparty na dużych aspiracjach kulturo-poznawczych. Zdradza ono dążność do rozstrzygania drażliwych kwestyj społecznych w chwili obecnej zapomocą zmontowania jednolitego frontu młodych intelektualistów, przeciwstawiających się demagogicznym hasłom irracjonalnym. Wydawcy wychodzą, zdaje się, z założenia, że jedynie teren nauki umożliwia porozumienie się ludzi niezależnie od ich wyznania i rasy.

Zasadniczemi wadami wydawanych obecnie na terenie Okręgu Szkolnego czasopism uczniowskich są:

1) Bezplanowość i przypadkowość w doborze materjału,

2) Płynąca stąd nierówność w poziomie intelektualnym i literackim poszczególnych numerów,

3) Brak wewnętrznego związku między numerami,

4) Nieregularność w wydawaniu numerów,

5) Zaniedbanie strony graficznej i ilustracyjnej.

Wiele czasopism szkolnych składa się z numerów, które całkowicie mogłyby uchodzić za jednodniówki, gdyby nie ustalona karta tytułowa, będąca bodaj jedynym łącznikiem między poszczególnemi numerami.

Taki stan rzeczy w wielu wypadkach wytwarza się w ten sposób, że opieka szkoły nad pisemkiem nie jest przemyślana i ogranicza się conajwyżej do roli cenzurowania lub korekty ostatecznej, natomiast najistotniejsza część pracy organizacyjno-redakcyjnej, t. j. odpowiednie wyzyskanie najrozmaitszych zainteresowań młodzieżowych dla celów pisma szkolnego, leży odłogiem.

A ileż żywych uzdolnień potrzeba, aby

zmontować dobrze numer pisma szkolnego! Poszukiwani są uczniowie — rysownicy, reporterzy, sprzedawcy, kolporterzy, społecznicy, kupcy, buchalterzy, ekonomiści, poeci i td. Znaleźć takich „fachowców“ wśród ogółu uczniów, odpowiednio wyzyskać ich zdolności w zbiorowym wysiłku, zorganizować racjonalny podział pracy — oto istotne zadania opieki nad pisemkiem szkolnem.

Wiele nieporozumień w organizacji pisemek szkolnych pochodzi stąd, że opiekunowie ich z ramienia rady pedagogicznej nie dość wszechstronnie pojmują swe obowiązki i zadania: dla jednych pisemko szkolne jest tylko trybuną bezpośredniego wypowiadania się młodzieży bez względu na to, czy wypowiada się roztropnie i poprawnie; dla innych gazetka szkolna ma być jakby katedrą wychowania obywatelskiego, z której winny się rozlegać budujące hasła i nawoływanie do pracy zbożnej w myśl wskazań naczelnych o wychowaniu dobrych społeczników. Opiekunowie tego typu nie szczędzą poprawek i przeróbek w składanych do redakcji artykułach, rozszerzają ich treść, podtrzymują patetyczny ton, podają własne pomysły, narzucają uczniom tematy i sposoby opracowania, częstokroć umieszczają własne elaboraty, słowem — przyświeca im wzór poważnego miesięcznika dla dorosłych. Taką miarę przykładając do prac redakcyjnych, mało dbają o rzeczywiste przeżycia, intencje, potrzeby i zainteresowania młodzieży, mniej, niż o „poważny” spis treści w każdym numerze!

Skrajności obydwu zapatrywań mszczą się na piśmie szkolnem.

*

Należyta opieka nad pismem uczniowskiem jest wielce skomplikowana i wymaga od pedagoga dużego taktu i wnikliwości. Jest to zagadnienie, godne dokładnego przestudjowania i głębszej dyskusji, gdyż pociąg młodzieży w każdej szkole średniej do wydawania „własnego organu“ jest bardzo żywy, stale aktualny i winien być odpowiednio wyzyskany tak celem lepszego poznania młodzieży dla zadań dydaktyczno-wychowawczych, jak i wytworzenia w szkole zdrowej opinji oraz pomyślnej atmosfery moralnej, ugruntowanej na ścisłem współżyciu starszych z młodszymi.

*

W wyniku studjów przeprowadzonych nad pismami szkolnemi w Wileńskim Okręgu Szkolnym nasuwają się następujące tezy do dyskusji o roli opiekuna i sposobach organizowania wydawnictw uczniowskich:

Znaczna liczba czasopism szkolnych, wydawanych często w bardzo trudnych warunkach, ma swe uzasadnienie w psychice młodzieży i odpowiada istotnej potrzebie wieku młodzieńczego.

2) Liczne braki w wydawanych czasopismach uczniowskich, jak również częsta likwidacja rozpoczętych wydawnictw oraz ponownie podejmowane próby wskrzeszania ich do życia dowodzą, że wysiłki młodzieży nie mają należytego poparcia i opieki ze strony wychowawców.

3) Przystępując do wydawania własnego pisemka młodzież zazwyczaj nie zdaje sobie sprawy z trudności wydawniczych i redakcyjnych, a wychowawcy w wielu wypadkach nie zwracają uwagi na całokształt prac organizacyjnych, bez których pisemko nie może się rozwijać.

4) Brak rzeczywistej opieki ze strony szkoły nad pisemkiem szkolnem powoduje marnowanie zapału młodzieży, utrąca intencje idealistyczne, kompromituje niekiedy szczytną myśl organizowania „własnej trybuny uczniowskiej“ i przekreśla wielkie korzyści wychowawczo-dydaktyczne, płynące dla szkoły z dobrze redagowanego pisma.

5) Z braku opieki i z niedostatecznego uświadomienia młodocianych redaktorów pochodzi zjawisko tego rodzaju, iż z 24 pism uczniowskich, istniejących w w bież. roku na terenie Okręgu, około 25% nie odpowiada swym zadaniom i winno ulec likwidacji.

6) Do wydawnictw szkolnych, skazanych na zamknięcie należą:

a) 1 pisemko drukowane w duchu sprzecznym z radami opiekuna i wykazujące nieliczenie się z opinją własnej szkoły;

b) 3 pisemka powielane, które z powodu nieczytelności i niechlujstwa w odbijaniu wykazują zbyt dużą opieszałość przy realizacji powziętych zamierzeń;

c) 2 pisemka, nieliczące się z wymaganiami pisowni i stylu, i układane niedbale również pod względem treści.

7) Reszta rozpatrywanych czasopism celem ustalenie swego bytu winna zwrócić uwagę na usunięcie następujących usterek:

a) Korekta winna być tak uważna, aby znikły błędy, zwłaszcza w najbardziej zaniedbanym dziale zna-

ków przestankowych. Korektę winni prowadzić uczniowie(ice), a przed wyjściem w świat numeru pisma kontroluje ją opiekun pisma.

b) Do obowiązków komitetu redakcyjnego i opiekuna należy również troska, aby w pracach ogłaszanych była zachowana rzeczowość treści oraz poprawność i czystość języka bez krępowania młodych autorów jakimkolwiek szablonem stylistycznym lub zbytnim puryzmem.

c) Dbając o zachowanie cech indywidualnych w wysłowieniu każdego ze współpracowników, należy przestrzegać przed rozwadnianiem treści i pochopnością do nienaturalnych ozdób barokowych.

d) W piśmie uczniowskiem nie powinno być miejsca dla elaboratów nauczycielskich, chociażby najcenniejszych.

8) Do sprawowania opieki nad estetycznym wyglądem zewnętrznym pisma pożądanem byłoby zaproszenie osób, znających się na ilustracjach i grafice, aby redakcja miała wytrawnego i pewnego doradcę w zakresie piękna linij i barw. Dotychczas nauka przedmiotów artystycznych w szkole średniej stanowczo za mało zaciążyła na zewnętrznej formie pism szkolnych, a przecież jak wiele mogliby w tym kierunku zrobić nauczyciele przedmiotów artystyczno-technicznych, łącząc piękne z pożytecznem!

9) Przystępując do wydawania „własnego organu", uczniowie i opiekun winni zdać sobie sprawę z posiadanych środków finansowych i bez kapitaliku zakładowego niechby nie wypuszczali w świat numeru, o ile niechcą uczynić go ostatnim. Bankructwo gazety szkolnej wywiera ujemny wpływ wychowawczy: budzi niewiarę u młodzieży, wprowadza nieporządek, kompromituje ofiarność pracy najpilniejszych zwolenników pisma i przysparza taniego triumfu jednostkom słabo uspołecznionym, leniwym, lub luźnie związanym ze szkołą.

10) Niemniejsze znaczenie, niż zasoby materjalne, ma dla losu pisemka szkolnego właściwy dobór współpracowników, kolporterów i kół czytelniczych. Pisemko, mające ambicję reprezentowania całej szkoły lub kilku szkół nie może się ograniczyć w angażowaniu pracowników do jednej klasy lub jednej organizacji, nawet b. liczebnej. Grupa, obejmująca redakcję czasopisma, od pierwszego dnia swej pracy powinna się troszczyć o przygotowanie „redaktorów" i licznych „współpracowników", aby sprawami pisma zainteresować najżywiej jaknajwiększe koła młodzieży. W pracy tej potrzebna jest przezorność i takt, o czem opiekun pisma ani na chwilę nie może zapominać.

11) Kryterja oceny, stosowane przy czytaniu dostarczanych materjałów, winny być możliwie szerokie, ale zupełnie wyraźne. Przedewszystkiem należy zwracać uwagę na życiowość poruszanych zagadnień, na stopień spostrzegawczości autora, na prawdę używanych słów, na motywy, kierujące piszącym. Niedociągnięcia, chociażby bardzo liczne, winny być omówione z autorami, o ile w ich pracach widoczna jest tendecja społecznie pożyteczna.

Zbyt surowa apodyktyczna krytyka, a tembardziej często u nas praktykowana uszczypliwość w ocenie pierwocin literackich nie powinny mieć miejsca w gazetce szkolnej chociażby dlatego, że wogóle irritabile est genus poëtarum, a zwłaszcza młodych...

12) O ile szkoła nie może zapewnić swemu pismu dostatecznego poziomu, ani mieć wystarczającej ilości aktualnych materjałów, dobrzeby było wejść w porozumienie z innemi zakładami celem punktualnego wydawania pisma na wspólny użytek.

13) Stwierdzony obecnie brak kontaktu między pismami szkolnemi winien ulec zasadniczej zmianie.

Wskazane jest nawiązanie stosunków wzajemnej pomocy przez wszystkie redakcje pism szkolnych przynajmniej na terenie jednego Okręgu Szkolnego.

Osiągnięcie tego współdziałania międzyszkolnego jest jednym z celów niniejszego artykułu. Przy takiem postawieniu sprawy znikłaby w znacznym stopniu tak jałowość, jak naśladownictwo czasopism dla darosłych, miałyby zaś większą rację bytu artykuły dyskusyjne, a zamiast omawianych w dziale krytyki dzieł i gazet dla dorosłych powstałyby systematyczne i żywe przeglady prasy uczniowskiej z różnych zakątków kraju.

14) Pozostawiając redakcji szkolnej jaknajwiększą swobodę w doborze tematów, należy życzyć, aby pismo szkolne jak najpełniej odbijało osobliwości i charakter środowiska, w którem wychodzi. Do tego celu mogą służyć: 1) opisy wycieczek i podróży dalszych, 2) barwnie zredagowane sprawozdania z uroczystości i zabaw szkolnych, 3) zwięźle skomponowane wyciągi ze sprawozdań, dotyczących działalności organizacyj uczniowskich, 4) rejestracja poczynań, charakteryzujących

opiekę gimnazjum nad szkołami powszechnemi, 5) obrazki regjonalne, 6) materjały etnograficzne i archeologiczne, zebrane przez uczniów, 7) zapisy pieśni ludowych, zagadek, legend i t. p. 8) materjały, dotyczące historji regjonu oraz wielkich lub wybitnych ludzi, związanych z siedzibą szkoły, 9) opisy i fotografje zabytków w najbliższej okolicy, 10) krótkie przeglądy wytwórczości gospodarczej regjonu, 11) komizm i humor, podpatrzony w codziennem życiu szkolnem, 12) stałe informacje o bibljotece szkolnej, o zbiorach artystycznych, numizmatycznych, przyrodniczych i t. p. znajdujących się w szkole lub siedzibie szkoły.

15) Wszystko, cokolwiek umieszcza się w piśmie szkolnem, winno być sumiennie opracowane pod względem graficznym, stylistycznym i źródłowym. Czytelnik winien zawsze mieć wgląd w fakty przytaczane, a więc autorowie nie mogą posługiwać się niedomówieniami, ukrywaniem źródeł lub okoliczności, w jakich artykuł powstał. Należy młodym autorom wpajać całkowitą odpowiedzialność za opinję i sądy, w piśmie wygłaszane. Niechodzi tu o uszczuplenie praw autorskich do pseudonimów, ale o wewnętrzną prawdomówność i dzielność w wypowiadaniu zapatrywań.

16) Układ numeru czyli kolejność artykułów i stosowanie różnych czcionek ma ważne ideologiczne znaczenie i zdradza właściwe oblicze redaktorów nawet pomimo ich woli. W układzie nie można doradzać żadnego szablonu. Pożytecznem jest jednak przestrzeganie nast. zasad:

1) Umieszczać tylko prace, zawierające pierwiastek dynamiczny, pobudzający ambicje ucznia, uszlachetniające jego uczucia, dopingujące myśl; 2) grupować tak artykuły, aby spotęgować ich myśl przewodnią, 3) pamiętać przy szeregowaniu artykułów o sentencji, że od wzniosłego do śmiesznego tylko jeden krok, 4) pamiętać nieustannie, iż poszczególne numery pisma są fragmentami całości wydawniczej. Z tego względu musi być między wydawanemi zeszytami wewnętrzny związek, musi być stale dominujący ton ideologiczny przy ciągle zmieniających się tematach i formach ich opracowania.

17) Wartość pisma uczniowskiego, przestrzegającego minimum wymagań graficznych i stylistycznych, polega nie na ilości gorzej lub lepiej opracowanych artykułów, ale na sumie przeżyć, zaczerpniętych z pisma i na sumie czynów, wykonanych przez młodzież dzięki pismu.

18) Istniejące obecnie na terenie Okręgu pisemka szkolne należałoby lepiej wyzyskać dla celów nauczania szkolnego. Wysuwana przez współczesną dydaktykę metoda problemowa może mieć bardzo często w gazetce szkolnej punkt wyjścia do pracy w klasie.

Nauczyciele historji, geografji, polskiego, rysunków, zajęć praktycznych i t. p. mogą wyłowić z pracy uczniowskiej szereg zagadnień, roznamiętniających młodzież.

Prócz tego dla polonisty pisemko uczniowskie może stać się pracownią fachową, gdzie ćwiczenia językowe przestają być oderwanem od życia „zadaniem”, ale nabierają aktualności, stają się dla uczniów praktycznie koniecznemi z całą oczywistością.

19) Przy rozpatrywaniu prasy szkolnej nie należy zapominać i o tem, że pisemko uczniowskie jest często jedynym dokumentem pierwszych prób artystycznych lub początkiem pracy społeczno-ideowej takich jednostek, którym póżniej przypadnie rola wybitnych działaczy w różnych dziedzinach życia naukowo-literackiego czy politycznego. Z pośród współpracowników i redaktorów niektórych pism uczniowskich, istniejących od dłuższego czasu (Dzisna, Nieśwież), już obecnie zaznaczyły się wybitniejsze indywidualności, czynne w środowiskach uniwersyteckich.

20) Młodzież, wydając „własne” pismo, przyzwyczaja się cenić wartość słowa i, działając niem nazewnątrz, publicznie, uczy się ponosić odpowiedzialność za swe wystąpienia.

21) Po wyeliminowaniu 6 lichych pisemek uczniowskich pozostałe—w liczbie 18 na terenie Okręgu—mają prawo do dalszego rozwoju. Jeżeliby niektóre z nich, skupione w jednym regjonie, uległy dobrowolnej fuzji, wyszłoby im to na dobre. W szerszym jednak zakresie komasować prasę uczniowską lub zastępować jednem międzyszkolnem wydawnictwem nie byłoby rzeczą celową.

Okrąg Szkolny Wileński obejmuje tak różnorodne krainy pod względem etnograficznym, przemysłowo-gospodarczym i obyczajowym, że scentralizowanie wydawnictw szkolnych nie miałoby usprawiedliwienia, tembardziej, że wychodzące w różnych zakątkach pisemka szkolne mają już pokaźny dorobek, każde w zakresie znajomości bezpośredniej swego terytorjum.

Lepsze z tych czasopism, rozwijając

swe zainteresowania w kierunku krajoznawczym, zebrały i opublikowały mało znane materjały oraz wytworzyły na skutek wieloletnich aspiracyj regjonalnych atmosferę odpowiednią do otwarcia muzeum (Dzisna, Nowogródek). Niektóre pisma z powodzeniem zbierają przyczynki do historji swego miasta i okolicy (Grodno, Nieśwież), lub żywo i skutecznie propagują organizacje młodzieżowe o znaczeniu ogólnopolskiem (Nowogródek, Wilno). Są wreszcie pisma uczniowskie, głębiej interesujące są udziałem młodzieży gimnazjalnej w odbudowie kultury wsi (Lida).

22) Nawet pobieżne wyliczenie głównych zainteresowań młodzieży, ujawnionych dzięki prasie szkolnej, uzasadnia istnienie pisemek w poszczególnych szkołach niezależnie od młodzieżowego pisma międzyszkolnego w Wilnie. Z innych jeszcze względów pisma uczniowskie różnych zakładów średnich mają rację odrębnego bytu i rozwoju: każde z tych pism — w mniejszym lub większym stopniu — maluje bezpośrednio czy pośrednio atmosferę swego zakładu, jego osobliwości, wiele dobrych i złych stron; każde z tych pism regestruje lepiej lub gorzej prądy i fermenty w swem środowisku.

Dla historji naszego szkolnictwa nie będą te informacje bez znaczenia. Ciekawą, np., jest rzeczą, iż hasło wychowania państwowego znalazło w czasopismach szkolnych odbicie dość wyraźne, choć czasami karykaturalnie wypaczone.

Jeżeliby ta ostatnia okoliczność miała rzucić cień na współczesną rzeczywistość szkolną, niechajże szkoła odpowie na to spotęgowanem ogniskiem światła!

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 zł., kwartalnie 1 zł. 50 gr. Cena numeru pojedyńczego—60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe P. K. O. Nr. 30466.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł. 80, 1/2 str.—zł. 45, 1/4 str.—zł. 25, 1/8 str.—zł. 15.

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Drukarni Artystycznej GRAFIKA, Wilno, Tatarska 22, telefon 13-69.